

FAKULTA MATEMATIKY, FYZIKY A INFORMATIKY
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

KATEDRA APLIKOVANEJ MATEMATIKY A ŠTATISTIKY

Vplyv vládnych výdavkov na hrubý domáci
produkt štátov Európske únie

DIPLOMOVÁ PRÁCA

BRATISLAVA 2008

Ivana Fabianová

Vplyv vládnych výdavkov na hrubý domáci produkt
štátov Európske únie

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Ivana Fabianová

FAKULTA MATEMATIKY, FYZIKY A INFORMATIKY
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

Katedra aplikovanej matematiky a štatistiky

Ekonomická a finančná matematika

Vedúci diplomovej práce

doc. RNDr. Ján Boďa, CSc.

Bratislava 2008

Čestné prehlásenie:

Čestne prehlasujem, že túto diplomovú prácu som vypracovala samostatne, len s pomocou nadobudnutých teoretických vedomostí, konzultácií a literatúry uvedenej v zozname.

V Bratislave, apríl 2008

.....
Ivana Fabianová

Podakovanie:

Ďakujem vedúcemu doc. RNDr. Ján Boďa, CSc. za cenné rady, pripomienky, návrhy a odborné vedenie pri vypracovávaní diplomovej práce.

Abstrakt

Zameriavame sa na analýzu vládnych výdavkov ako celku, ale ukážeme i niektoré zložky vládnych výdavkov: V podmienkach Európskej únie budeme analyzovať vývoj ukazovateľov fiškálnej politiky. Budeme sledovať nie len vládne výdavky ale aj hrubý domáci produkt jednotlivých štátov. Významným ukazovateľom však bude hlavne pomer vládnych výdavkov na hrubom domácom produkte. Vybrali sme si vzorku pozorovaných štátov Európskej únie. Tými štátmi sú: Česko, Slovensko, Spojené Kráľovstvo, Švédsko, Fínsko, Estónsko, Francúzsko, Portugalsko, Nemecko, Holandsko, Írsko.

ÚVOD	10
1 KONVERGENTNÉ KRITÉRIA	13
1.1 KRITÉRIUM FIŠKÁLNEJ STABILITY	13
1.1.1 <i>Deficit verejných financií</i>	13
1.1.2 <i>Dlh verejného sektora</i>	15
1.2 INFLAČNÉ KRITÉRIUM (KRITÉRIUM CENOVEJ STABILITY)	15
1.3 KRITÉRIUM ÚROKOVÝCH MIER	15
1.4 KRITÉRIUM STABILITY VÝMENNÉHO KURZU.....	16
2 HRUBÝ DOMÁCI PRODUKT	17
2.1 INDEX SPOTREBITEĽSKÝCH CIEN.....	20
2.2 HARMONIZOVANÝ INDEX SPOTREBITEĽSKÝCH CIEN	21
2.3 PARITA KÚPNEJ SILY	22
2.3.1 <i>Big Mac Index</i>	26
2.3.2 <i>TREND Index</i>	27
2.4 ŠTANDARD KÚPNEJ SILY	28
3 VLÁDNE VÝDAVKY	33
3.1 FAKTORY VPLÝVAJÚCE NA VÝŠKU VLÁDNYCH VÝDAVKOV	38
3.1.1 <i>Politické faktory</i>	40
3.1.1.1 Liberálna Vláda	40
3.1.1.2 Sociálno-demokratická vláda	40
4 PODIEL VLÁDNYCH VÝDAVKOV NA HDP	42
4.1 VLÁDNE VÝDAVKY NA VZDELANIE	50
4.2 VLÁDNE VÝDAVKY NA VEDU A VÝSKUM.....	53
ZÁVER	55
POUŽITÁ LITERATÚRA	57
PRÍLOHY – TABUĽKY.....	58

Úvod

1. mája 2004 vstúpilo do Európskej únie (EÚ) desať nových krajín vrátane Slovenskej republiky. Vstupom do EÚ sa zaviazali v budúcnosti prijať spoločnú menu - euro¹. Jediné dva štáty EÚ majú špeciálne privilégium tzv. štatút opt-out, ktorý im dovoľuje neadoptovať spoločnú menu Euro². Týmito dvoma štátmi sú Dánsko a Spojené Kráľovstvo. Ďalším štátom EMÚ, ktorý ešte nezaviedol euro ako národnú menu je Švédsko, ktoré zatiaľ zotráva v postoji euro – áno, ale nevie kedy. Švédsko totiž stále nespĺňa nevyhnutné podmienky na zavedenie jednotnej meny³.

Vstup do EÚ neprinesie iba spoločnú menu, ale i zvyšovanie obchodných stykov a tým nové príležitosti pre podnikateľov, zvýšenie zamestnanosti rýchlejši a hlavne udržateľný hospodársky rast, vyššiu hospodársku stabilitu, redukcii transakčných nákladov a elimináciu kurzovej volatility medzi členskými krajinami eurozóny. S rozširovaním EÚ súviseli samozrejme aj problémy plynúce z veľkého počtu členských štátov.

Zatiaľ čo menová politika je v rámci eurozóny plne centralizovaná a homogénna s jednoznačnou zodpovednosťou Európskej centrálnej banky (ECB)⁴, fiškálna politika je vzhľadom na charakter Európskej únie (absencia politickej integrácie) značne decentralizovaná a je v plnej kompetencii členských štátov. Teda v EÚ-EMÚ (EMÚ-Ekonomická monetárna únia) je stav, kde existuje na jednej strane nadnárodne centralizovaná a inštitucionálne zabezpečená menová politika EMÚ a na strane druhej často protichodne realizované fiškálne politiky jednotlivých štátov.

Práve preto v záujme čo najväčšej eliminácie rizík, vzniku kolízií a disharmónie medzi pôsobením jednotlivých zložiek hospodárskej politiky EMÚ, a teda za účelom udržania makroekonomickej stability a plnenia cieľov spoločnej menovej politiky, Európska únia v Maastrichte (v roku 1992) prijala a v Amsterdame (v roku 1997) spresnila

---

¹ Nikde však nie je uvedené do akej doby treba euro zaviesť.

² Pričom však sú členmi európskej menovej únie.

³ Švédska koruna ešte nie je členom kurzového mechanizmu ERM II.

⁴ ECB je súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk (ESCB). ESCB tvoria okrem ECB ešte národné centrálné banky (NCB) 27 členských štátov. Zahŕňa teda ECB, 15 NCB eurozóny a 12 NCB tých členských štátov, ktoré ešte nezaviedli euro. Úlohy zverené ESCB sú realizované priamo aktivitami ECB alebo nepriamo národnými centrálnymi bankami. NCB konajú v súlade s usmerneniami a pokynmi ECB. Vnútri ESCB teda ECB predstavuje rozhodovaciu úroveň, pričom národným bankám štátov, ktoré ešte neprijali euro zostávajú zachované právomoci v oblasti menovej politiky podľa vnútroštátneho práva.

záväzné pravidlá hodnotenia výsledkov verejných financií, ktoré sú známe ako konvergentné alebo tiež Maastrichtské kritéria. Ich splnenie je nevyhnutné pri vstupe členskej krajiny EÚ do Európskej menovej únie.

Menované kritéria sú obsahom tzv. Paktu stability a rastu a týkajú sa štyroch oblastí: fiškálna stabilita, konvergencia inflácie, konvergencia úrokových mier a stabilita výmenného kurzu. Pakt stability a rastu (The Stability and Growth Pact) predstavuje politickú dohodu prijatú Európskou radou na Dublinskom summite v decembri 1996. Pakt stanovuje jasné pravidlá rozpočtovej politiky členských štátov s cieľom podporiť stabilitu Hospodárskej a menovej únie (HMÚ). Jeho obsah vytvárajú nominálne konvergentné kritéria ako referenčné hodnoty pozícií jednotlivých fiškálnych politík a tzv. Procedúra postupu pri zistení nadmerného deficitu.

Cieľom Paktu je zabezpečiť riadne hospodárenie s verejnými financiami v Únii, aby členské štáty s menej zodpovednou rozpočtovou politikou nepoškodili dôveru v Euro, ekonomickú stabilitu celej eurozóny a tým aj iné členské krajiny. Ďalším cieľom je podpora konvergenzie, približovania sa ekonomík členov Eurozóny a vytváranie spoločnej fiškálnej politiky.

V posledných rokoch dochádzalo k systematickému porušovaniu fiškálneho kritéria zo strany dvoch najväčších členských štátov, Francúzska a Nemecka. Situácia vyvrcholila v novembri 2003, kedy sa Rada rozhodla neakceptovať odporúčanie Komisie. Odporúčanie by bolo obe krajiny priblížilo k uvaleniu najvyšších sankcií za porušovanie Paktu. Komisia predložila prípad Francúzska a Nemecka Európskemu súdnemu dvoru. Ten v rámci rýchlej procedúry uznal možnosť oslobodenia od pravidiel, pretože komisia nemôže anulovať vykonanie rozhodnutia, ak ešte žiadne rozhodnutie nebolo prijaté. V druhom prípade však rozhodol v prospech Komisie tým, že vyhlásil procedúru, na základe ktorej boli prijaté rozhodnutia Rady, za chybnú.⁵

Z tohto dôvodu, v roku 1995, došlo k revízii paktu⁶. V súčasnosti sa neuvažuje o zmene fiškálnych kritérií. Niektoré krajiny, vrátane Francúzska, Nemecka, Grécka a Talianska žiadali, aby niektoré výdavkové položky (ako napríklad obrana, medzinárodná

---

⁵ Odvtedy vyvinuli Francúzsko a Nemecko snahu o podriadenie svojich rozpočtových deficitov 3% limitu. Komisia na základe údajov, ktoré mala k dispozícii, dočasne pozastavila procedúru nadmerného deficitu voči týmto krajinám. Ak prijaté opatrenia zlyhajú, Komisia bude nútená odporučiť Rade zvýšiť rozpočtový dozor.

⁶ Reforma sa zameriava najmä na to, aby bol pakt flexibilnejším prostredníctvom redefinovania „výnimočných okolností“, za ktorých by nadmerný deficit mohol byť posudzovaný zhovievavejšie.

solidarita, výskum, či výdavky na infraštruktúru alebo reformu dôchodkového systému) boli vyňaté z výpočtu pomeru dlhu a deficitu.

V tejto diplomovej práci sa budeme venovať fiškálnej politike a jej vplyvu na hrubý domáci produkt štátov Európskej únie. Keďže fiškálna politika zahŕňa aj alokáciu vládnych výdavkov, budeme teda skúmať vplyv vládnych výdavkov na hrubý domáci produkt vybraných štátov EÚ. Cieľom diplomovej práce je zistiť vplyv niektorých zložiek vládnych výdavkov na rast HDP. Presnejšie sa jedná o výdavky na Školstvo a na Vedu a výskum.

V prvej kapitole sa budeme venovať konvergentným kritériám, ktoré musí štát splniť pred vstupom do Európskej menovej únie. Niektoré z nich je potrebné dodržiavať aj po vstupe do EMÚ a ich dodržiavanie je dokonca možno dôležitejšie a prísnejšie sledované.

V druhej kapitole sa podrobnejšie pozrieme na hrubý domáci produkt, ukážeme si rôzne parity a indexy, ktoré sa používajú pre lepšie a presnejšie porovnanie prosperity štátov. Ukážeme si aj dve umelo časopismi skonštruované parity, na ktorých možno lepšie pochopiť fungovanie a princíp všeobecných parít.

V tretej kapitole si popíšeme vládne výdavky. Rozoberieme ich štruktúru, faktory ktoré vplývajú na ich výšku. Podrobnejšie sa budeme venovať politickému faktoru a jeho vplyvu na výšku vládnych výdavkov.

V štvrtej kapitole rozoberieme samotný vplyv vládnych výdavkov na hrubý domáci produkt. Samozrejme nie len vplyv vládnych výdavkov ako celku ale i jednotlivých častí vládnych výdavkov.

1 Konvergentné kritéria

Konvergentné kritéria majú zabezpečiť, aby ekonomický rozvoj v rámci EMU bol vyrovnaný a nevznikli dôvody na akékoľvek napätia medzi členskými štátmi. Kritéria vzťahujúce sa na štátny dlh a rozpočtový deficit musia byť dodržiavané aj po začatí tretej etapy EMÚ (adopcia eura).

1.1 Kritérium fiškálnej stability

Kritérium fiškálnej stability sa týka oblasti verejných financií a sleduje dva ukazovatele:

1.1.1 Deficit verejných financií

Vládny deficit môže spôsobiť sklon k prekvapivej inflácii, pretože naruší reálnu hodnotu dlhodobých cenných papierov.

Deficit verejných financií jednotlivých krajín nesmie prekročiť 3% HDP. Do deficitu verejných financií sa započítava nie len deficit štátu ale i deficit ostatných subjektov verejného sektora. Ak krajina nespĺňa kritérium uplatňuje sa voči nej postup používaný pri nadmernom deficite tzv. Excessive deficit procedure (EDP).

Komisia si od vlády vyžiada program krokov na nápravu. Ten vyhodnotí (môže ho aj odmietnuť) a sleduje jeho dodržiavanie. Pri opakovanom porušovaní Paktu môže Komisia odporučiť uvaliť voči krajine sankcie. Hlasuje o nich Rada ministrov ECOFIN na základe dvojtretinovej väčšiny, pričom krajina, ktorej sa to týka, nemá hlasovacie právo. Výsledkom postupu pri opakovanom nadmernom deficite je v poslednom rade sankcionovanie členského štátu porušujúceho kritérium.

Sankciami môže byť:

- a) finančná pokuta vo výške 0,3-0,5 % HDP danej krajiny;
- b) uloženie nezúročiteľného vkladu v adekvátnej výške, až kým nie je deficit vyrovnaný;
- c) povinnosť zverejniť ďalšie údaje o výdavkoch a zadlženosti;
- d) Európska investičná banka prehodnotí svoju politiku pôžičiek voči krajine.

Existujú však aj výnimky, pri ktorých nie sú ustanovenia Paktu stability a rastu uplatňované. Ide len o výnimočné udalosti, ako prírodné katastrofy alebo vážne hospodárske krízy (t.j. ak HDP krajiny trvalo klesá o minimálne 0,75%).

Okrem týchto prípadov sa od sankcií môže ustúpiť, ak tento pomer podstatne klesol alebo ak sa neustále znižuje a dosahuje úroveň, ktorá sa približuje referenčnej hodnote, alebo ak je prekročenie referenčnej hodnoty len výnimočné alebo dočasné a tento pomer sa pohybuje tesne pri referenčnej hodnote. Po reforme paktu pribudli aj ďalšie výnimky, o ktoré požiadali jednotlivé štáty.

Napríklad výdavky na:

- medzinárodnú solidaritu⁷
- plnenie európskych politických cieľov, najmä európskeho zjednotenia⁸
- ciele Lisabonskej agendy (veda, vzdelávanie, inovácie), verejné investície, znižovanie dlhu a zlepšovanie stavu verejných financií
- dôchodkovú reformu, a to počas piatich rokov od jej spustenia. Zohľadňovanie nákladov je regresívne – prvý rok bude možné odpočítať od deficitu náklady v plnej výške, ďalší rok 80, 60, 40 a 20 % nákladov penzijnej reformy⁹.

Komisia alebo akýkoľvek členský štát môže iniciovať súdne konanie, ak má dôvod domnievať sa, že niektorý členský štát neplní svoje povinnosti podľa zákonov EÚ. Európsky súdny dvor Európskeho spoločenstva¹⁰ preskúma obvinenia a vydá rozsudok. Ak sa skutočne zistí, že obvinený členský štát porušuje svoje povinnosti, musí okamžite napraviť svoje konanie.

---

⁷ Chápané ako splnenie požiadavky Francúzska nezapočítať do deficitu výdavky na rozvojovú pomoc a obranu

⁸ chápané ako splnenie požiadavky Nemecka nezapočítať do deficitu náklady na zjednotenie krajiny

⁹ chápané ako čiastočné splnenie požiadavky nových členských štátov, najmä Slovenska, Poľska a Maďarska.

¹⁰ Bol zriadený v roku 1952 na základe Parížskej zmluvy. Jeho úlohou je zabezpečiť, aby sa legislatíva EÚ interpretovala a uplatňovala rovnako v každom členskom štáte. Súdny dvor má právomoc riešiť právne spory medzi členskými štátmi, inštitúciami EÚ, firmami a fyzickými osobami. Je tvorený jedným sudcom z každého členského štátu. Po rozšírení na EÚ 27 súdny dvor za účelom zefektívnenia, zmenil pravidlo zasadania tak, aby bol schopný zasadať ako Veľká komora len s 11 sudcami. Sudcovia sa vymenúvajú na základe spoločnej dohody vlád členských štátov, na obdobie 6 rokov, po ktorých môže byť znova vymenovaný najviac na ďalšie dve obdobia. Sudcovia sú buď bývalými členmi najvyšších národných súdov, alebo schopní, spólahliví a všestranní právnici.

1.1.2 Dlh verejného sektora

Dlh verejného sektora predstavuje naakumulovaný dlh jednotlivých subjektov verejného sektora po konsolidácii položiek, ktoré vystupujú aj ako príjem aj ako výdavok rôznych subjektov verejného sektora. Dlh musí byť nižší ako 60% HDP. Platí okrem prípadov, keď sa tento pomer dostatočne znižuje a uspokojujúcim tempom sa približuje k referenčnej hodnote. Význam tohto kritéria je, že štáty s veľkým štátnym dlhom majú vyšší vstupný risk.

1.2 Inflačné kritérium (kritérium cenovej stability)

Inflačné kritérium vyžaduje dosiahnutie vysokého stupňa cenovej stability. Ten vychádza z miery inflácie (meranej pomocou harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien), ktorá sa približuje k miere inflácie troch členských štátov, ktoré v cenovej stabilite dosahujú najlepšie výsledky. Konkrétnym meradlom je neprekročenie priemernej miery inflácie sledovaného štátu o viac ako 1,5% hodnoty nad priemernou mierou inflácie troch členských štátov, ktoré dosiahli v oblasti cenovej stability najlepšie výsledky, tj. Najnižší rast cien.

Ak majú krajiny tú istú ekonomickú štruktúru, tak rozdielne preferencie môžu viesť k vyššej inflácii v monetárnej únii. To zapríčiňuje straty blahobytu pre krajinu s nízkou infláciou. Pre tento dôvod sa EMÚ snaží o udržanie cenovej resp. inflačnej stability členských štátov. Aby štáty s vysokou infláciou nezažili z blahobytu štátov s nízkou infláciou.

1.3 Kritérium úrokových mier

Kritérium úrokových sadzieb znamená, že v priebehu jedného roka pred preskúmaním priemerná dlhodobá nominálna úroková sadzba členského štátu nesmie prekročiť viac ako o dve percentá úrokovú sadzbu tých troch štátov EÚ, ktoré v oblasti cenovej stability dosiahli najlepšie výsledky. Úrokové sadzby sa hodnotia na základe dlhodobých štátnych dlhopisov alebo porovnateľných cenných papierov, pričom sa prihliadne na rozdielne definície v jednotlivých členských štátoch.

Veľmi veľké rozdiely v úrokových mierach môžu viesť k pomerne veľkým kapitálovým únikom a ziskom, ktoré môžu narušiť finančné trhy. Kritérium úrokovej

miery je nadbytočné ako náhle štát splní ostatné kritéria, pretože ku konvergencii úrokovej miery ho donúti samotný trh.

1.4 Kritérium stability výmenného kurzu

Pri kritériu stability výmenného kurzu sa vyžaduje, aby daný členský štát počas najmenej dvoch posledných rokov pred preskúmaním dodržiaval normálne flukтуаčné rozpätie, tak ako je stanovené Európskym mechanizmom výmenných kurzov – ERM II (The European Exchange Rate Mechanism) bez toho, aby bol výmenný kurz vystavený silným tlakom. Osobitne v tomto istom období členský štát z vlastného podnetu nesmie devalvovať ani revalvovať bilaterálny stredný kurz svojej meny voči euru.

V praxi to znamená zafixovanie Centrálnej parity meny členského štátu vstupujúceho do EMÚ voči euru v systéme ERM II. Počas nasledujúcich dvoch rokov po vstupe do ERM II sa aktuálny menový kurz nesmie odchyliť od centrálnej parity o viac než +/- 15% od fixne určenej centrálnej parity vez akejkol'vek devalvácie centrálnej parity.

Cieľom tohto kritéria je zabezpečiť, aby do eurozóny vstupovali iba krajiny so stabilnými menami, aby sa vyhli inflačným/deflačným tendenciám.

2 Hrubý domáci produkt

HDP je jednou z ciest merania veľkosti ekonomiky. HDP krajiny je definované ako celková trhová hodnota všetkých finálnych produktov a služieb vyprodukovaných v určitej krajine v danom časovom úseku (zvyčajne v kalendárnom roku¹¹), bez ohľadu na vlastníctvo občanov. Je tiež stanovený ako suma pridanej hodnoty v každom štádiu produkcie všetkých finálnych produktov a služieb produkovaných v krajine v danom časovom úseku. V tejto diplomovej práci budeme brať do úvahy HDP s ročnou frekvenciou.

Najobvyklejší prístup k meraniu a pochopeniu HDP je nákladová¹² metóda:

$$HDP = \text{spotreba} + \text{investície} + (\text{vláadne výdavky}) + (\text{export} - \text{import})$$

alebo

$$HDP = C + I + G + (X - M)$$

Spotreba a investície v tejto rovnosti sú výdavky na finálne tovary a služby. Časť rovnice export mínus import (často volaný ako čistý export) potom upraví rovnicu vrátením časti výdavkov na produkty, ktoré sa nevyrobili v krajine (import) a pridaním späť do domácej oblasti (export).

Vo svojej práci sa budem venovať prevažne jednej časti tejto rovnice a to vládnym výdavkom a ich vplyvu na rast HDP. Pod vládnymi výdavkami budem rozumieť konečnú spotrebu všeobecnej vlády + bežné transfery + sociálne transfery + dotácie + zahraničné transfery¹³.

Budem uvažovať reálne HDP¹⁴ prerátaný rôznymi finančnými indexmi slúžiacimi na presnejšie porovnanie hrubého domáceho produktu a tým pádom aj lepšie porovnanie prosperity štátov. Základným spôsobom, ako sa dá skúmať HDP, je prepočítaním na jednu jednotku. V prípade HDP aj vládných výdavkov je základnou jednotkou jeden obyvateľ. Potrebné na medzinárodné porovnanie hodnôt je aj prepočítanie na jednotnú menu. Keďže ide o porovnanie štátov Európskej únie, touto jednotnou menou je Euro.

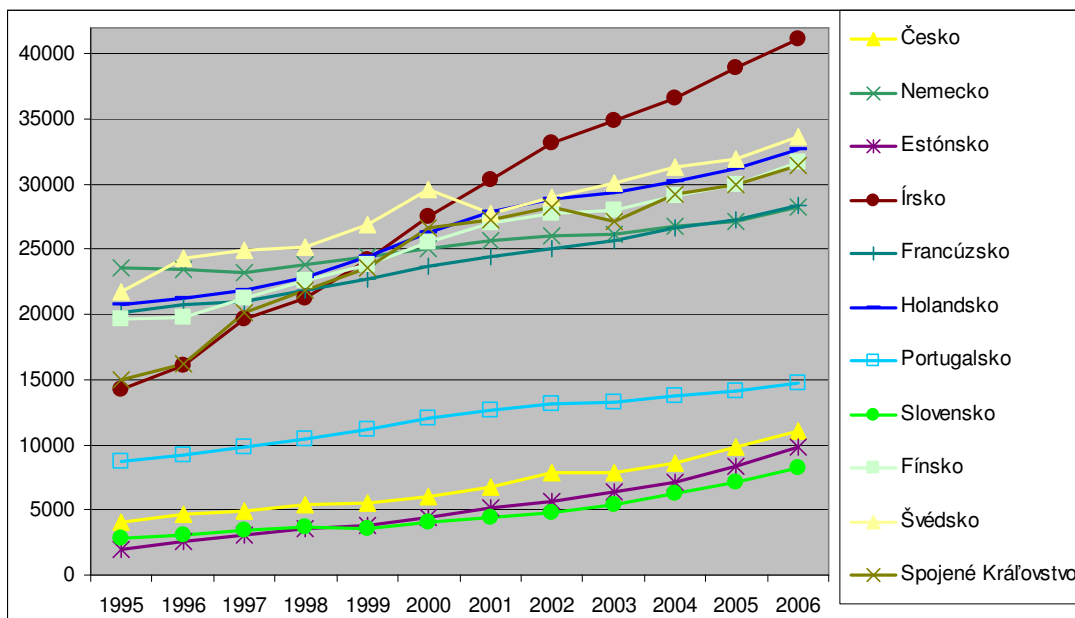
¹¹ Aj my budeme používať ročné HDP.

¹² Nazývaná tiež ako výdavková metóda.

¹³ Nezarátavame investičné výdavky

¹⁴ reálne HDP v trhových cenách

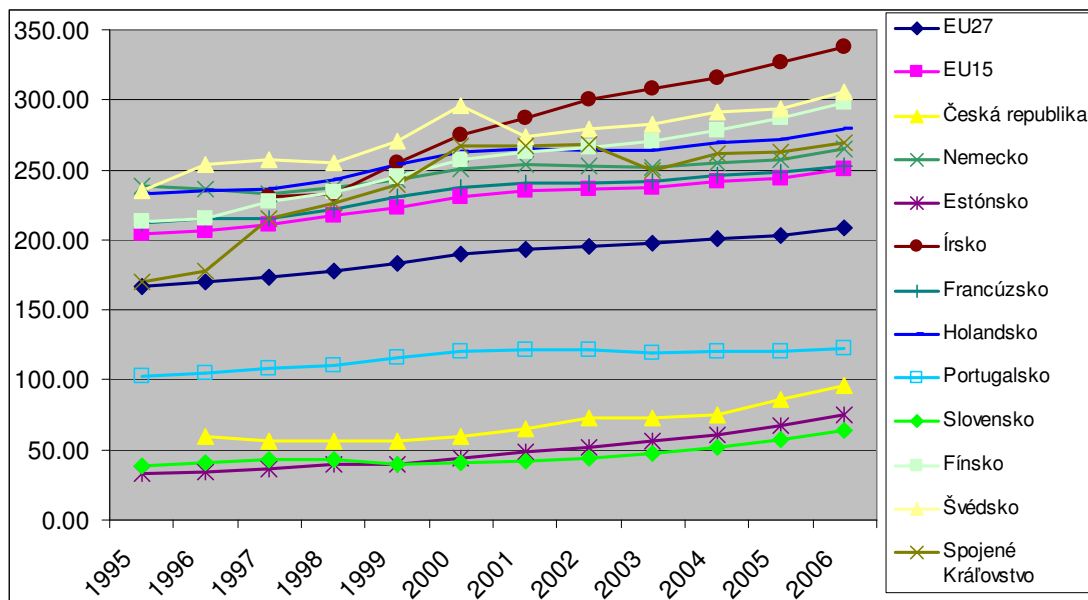
Na grafe je zobrazené nominálne HDP na jedného obyvateľa vybraných štátov EÚ.

V dolnej časti grafu sa nachádzajú štáty východnej a strednej Európy. V strede grafu sa nachádza Portugalsko. Jednou z najrýchlejšie rastúcich ekonomík v grafe je Írsko. Výrazný zlom v raste HDP Írska je v roku 1997. Vysoké HDP si udržiavajú a v hornej časti grafu sa udržiavajú štáty ako Švédsko, Holandsko, Fínsko a ostatné západno - európske štáty.

Na grafe je vidieť rast HDP v každej pozorovanej krajine. Jeden z prípadných dôvodov je reálny rast HDP a druhým je inflácia. Existuje viacero možností ako zistiť, či je tento rast HDP zároveň aj rastom ekonomie ako takej. Lepší pohľad na reálny rast HDP ukáže ďalší graf kde je znázornené reálne HDP.

Na Grafe je zobrazené reálne HDP na jedného obyvateľa a vybraných štátov EÚ.

Graf reálneho HDP¹⁵ je lepším ukazovateľom rastu ekonomiky¹⁶. Reálny hrubý domáci produkt je očistený od ostatných prvkov, ktoré môžu vplyvať na rast HDP ako napríklad inflácia. Na grafe je viditeľná zmena rýchlosti rastu vybraných štátov. Rýchlosť rastu HDP Írska síce klesla no naďalej je veľmi vysoká.

Ako môžeme vidieť na grafe, štáty ako Portugalsko, Slovensko, Česko a Estónsko sú pod priemerom EÚ 15 a dokonca aj pod priemerom EÚ27. Ako je vidno rozšírovaním Európskej únie o nové krajiny kleslo priemerné HDP EÚ. Avšak rast HDP zostáva približne rovnaký.

Rozdiel medzi Českou republikou a Slovenskom môže byť spôsobený časmi spoločnej republiky, kde Česká republika bola ekonomicky rozvinutejšia ako Slovenská republika. Slovensko prišlo po rozdelení štátu o významnú časť finančných tokov a muselo postupne rozvinúť svoju ekonomiku nezávislú od Českej. Ako sa javí z grafu, postupne sa približujeme úrovni českej ekonomiky.

¹⁵ jednotkou grafu je číselný index

¹⁶ Ďalšou možnosťou posúdenia reálneho rastu ekonomiky je uvažovaním reálneho hrubého národného produktu (HNP), do ktorého nie je zarátaná produkcia cudzích firiem/zahraničných obyvateľov a organizácií no naproti tomu je zarátaná produkcia našich firiem/ľudí v zahraničí

Podobne štáty Estónsko, Lotyšsko a Litva, ktoré sa v roku 1991¹⁷ osamostatnili po rozpade ZSSR (Zväz sovietskych socialistických republík). Museli začať budovať svoju vlastnú ekonomiku, nezávislú od Ruska. Z grafu možno vidieť výrazný nárast HDP od roku 1995. Ako vidno v prípade Estónska, nárast až nad úroveň Slovenska.

2.1 Index spotrebiteľských cien

Index spotrebiteľských cien (CPI) je ekonomický ukazovateľ skonštruovaný na vyjadrenie vplyvu zmien cenovej hladiny spotrebiteľských statkov a služieb, používaných alebo platených domácnosťami. Je to jeden z viacerých cenových indexov vypočítaných národnými štatistickými úradmi. Percentuálna zmena CPI je mierou inflácie. CPI môže byť použité ako index pre mzdy, platy, dôchodky, regulované alebo dohodnuté ceny. CPI je, spolu so sčítaním ľudu, Národným príjmom a Produktovými účtami, jedna z najpozorovanejších ekonomických štatistík.

Index je zvyčajne počítaný mesačne, ako vážený priemer indexov pre rozličné komponenty spotrebiteľských nákladov ako jedlo, bývanie, ošatenie...

Pokrytie indexu môže byť limitované:

- Spotreba v zahraničí je obvyčajne vylúčená;
- spotreba turistov v krajine môže byť v princípe a i prakticky taktiež vylúčená;
- vidiecka populácia môže aj nemusí byť zahrnutá¹⁸;
- špecifické skupiny ako veľmi bohatí a veľmi chudobní môžu byť vylúčení
- spotreba čierneho obchodu a spotreba na ilegálne drogy a prostitúciu sú často vylúčené z praktických dôvodov, hoci profesionálna etika štatistikov vyžaduje objektívny prístup oslobodený od morálnych predsudkov
- úspory a investície sú vylúčené vždy, hoci výdavky na finančné služby (vedenie účtu ...) poskytované finančnými sprostredkovateľmi môžu byť zahrnuté spolu s poistením

---

¹⁷ ich reálna samostatnosť nastala okolo roku 1994 až 1995

¹⁸ chápané skôr ako čiastočné/úplné samozásobovanie vidieka pestovaním potravín...

2.2 Harmonizovaný index spotrebiteľských cien

Harmonizovaný Index spotrebiteľských cien (HICP) bol zostavený pre medzinárodné porovnanie inflácie spotrebiteľských cien. Je ukazovateľom inflácie a cenovej stability pre Európsku Centrálnu Banku. Je to vážený priemer cenových indexov členských štátov Európskej únie. Každý členský štát európskej únie má jeho vlastné HICP a na európskej úrovni existujú aj rôzne a agregované indexy s rozdielnym geografickým pokrytím.

Napríklad:

- Index spotrebiteľských cien Monetárnej Únie má najmenšie geografické pokrytie, obsahuje len štáty európskej menovej únie.
- Index spotrebiteľských cien Európskej ekonomickej oblasti má širšie pokrytie, zahŕňa všetkých 27 členských štátov spolu s Islandom, Nórskom, Švajčiarskom a pár malými štátmi.

HICP je počítaný pre celý kôš tovarov a služieb ale aj pre jednotlivé tovary a služby zvlášť. Napríklad pre bývanie, alkohol, tabak, potraviny a služby, hotely a reštaurácie, vzdelávanie, energia, kultúra, doprava, zdravotníctvo, atď.

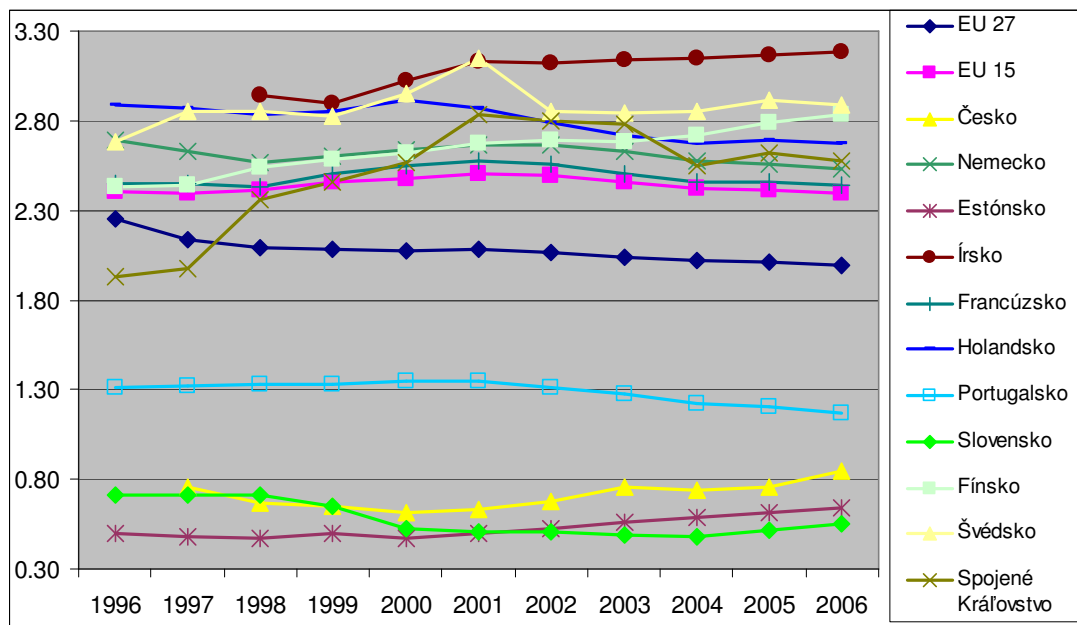
Jedným z cieľov Európskej Centrálnnej Banky (ďalej iba ECB) v boji o udržanie cenovej stability je udržať HICP pod 2% na strednodobý čas. Aby sa to dokázali, ECB môže kontrolovať krátkodobú úrokovú mieru v eurozóne.

HDP prerátané cez HICP je udávané na jedného obyvateľa a v jednotnej mene.

HICP sa odlišuje od Amerického CPI v dvoch primárnych aspektoch:

1. Prvý, HICP sa pokúša zahrnúť vidieckych spotrebiteľov do vzorky, pokiaľ americké CPI zachováva prieskum striktne založený na mestskej populácii. V skutočnosti, HICP plne nezahŕňa vidieckych spotrebiteľov, iba používa vidiecke vzorky na vytvorenie váh, ceny sú získavané iba z mestských oblastí.
2. HICP sa tiež odlišuje od amerického CPI vylúčením bytov obývaných vlastníkom z jeho oblasti pozorovania. Americké CPI počíta ekvivalent nákladov pre majiteľov bytov, v ktorých bývajú, ako keby si byt prenajímali sami od seba, kým HICP tieto náklady považuje za investíciu a vylučuje ich.

Na Grafe je zobrazené HDP na obyvateľa prerátané cez HICP¹⁹:

Ako možno vyčítať z grafu, prudkosť rastu HDP sa znížila, v niektorých prípadoch nemôžeme už hovoriť ani o raste, avšak pozície štátov sa nezmenili. Vrchná časť grafu obsahuje štáty ako Írsko a Švédsko. Taktiež je vidieť rast HDP Írska od roku 1997, i keď už nie taký badateľný ako v predchádzajúcom grafe. V prípade Holandska, Nemecka a Francúzska musíme poukázať nie na spomalenie rastu oproti predchádzajúcim grafom, ale na pokles HDP v posledných rokoch. Podobne ako priemer EÚ15 a EÚ27.

Na grafe vidno, podobne ako aj na ostatných, veľký odstup medzi vyspelými štátmi Európy a východnými štátmi Európy.

2.3 Parita kúpnej sily

Nástroj parity kúpnej sily je spôsob, ako sa vyrovnáť s rozdielmi v cenách rovnakých či porovnateľných spotrebných košov tovarov a služieb v rozličných krajinách. **Parita kúpnej sily** (PPP - Purchasing power parity) je teoretický menový kurz získaný z predpokladanej parity kúpnej sily danej meny vyjadrenej v inej mene. PPP vyjadruje, koľko by stál kôš tovarov a služieb vo vlastnej krajine. Vypočítava sa na základe cien a objemov predaja tovarov, ktoré sú vzájomne porovnateľné a reprezentatívne pre krajiny zahrnuté do porovnania (kôš tovarov a služieb). Parita kúpnej sily eliminuje efekty

¹⁹ Hodnoty HDP na y-ovej osi sú indexmi

rozdielnej cenovej úrovne medzi krajinami. My budeme používať eurovú paritu, pričom HDP bude prerátané na jedného obyvateľa a na jednotnú menu ktorou je euro.

Pre ilustráciu: Slováci zarábajú v prepočte na eurá tri razy menej ako Taliani. Na Slovensku si z daného platu žijú lepšie, ako keby toľko zarábali Taliani doma. Životná úroveň Slovákov teda nie je tri razy horšia, ako by sa zdalo po prekonvertovaní talianskeho platu na slovenské koruny. Vyplýva z toho, že v Taliansku je vyššia cenová hladina tovarov a služieb. Takže na Slovensku by si s platom zarobeným v Taliansku žil 3-krát lepšie.

Problémy:

Niektoré z uvedených problémov sú už vyriešené, uvádzame ich len pre predstavu, aké problémy je potrebné brať do úvahy a zaoberať sa nimi.

1) užívanie balíka sa považuje za univerzálne. Predpokladá, že cena plynu v tróPOCH má tu istú váhu ako v Poprade. Výber tovarov v balíku prináša úmyselné či neúmyselné skresľovanie.

2) Podobne, v balíku sa neprihliada na kvalitu tovarov a služieb. Fľaša kvalitného piva nie je to isté, ako nejaký nepitný pokus pivovaru v Karibiku. HDP na obyvateľa vyjadrená PPP meria iba jeden komponent kvality života danej krajiny.

3) Určité ďalšie parametre, ako kvalita škôl, zdravotníctva, znečisťovanie ovzdušia, nerovnosti medzi životným štandardom a dôchodky, je ťažko vyjadriť číslami.

4) Odhad PPP je komplikovaný z dôvodu, že krajiny sa neodlišujú rovnako v cenových úrovniach produktov. Napríklad rozdiely medzi cenami potravín nemusia byť také veľké ako rozdiely medzi cenami bývania, ale tiež môžu byť väčšie ako rozdiely medzi cenami zábavy.

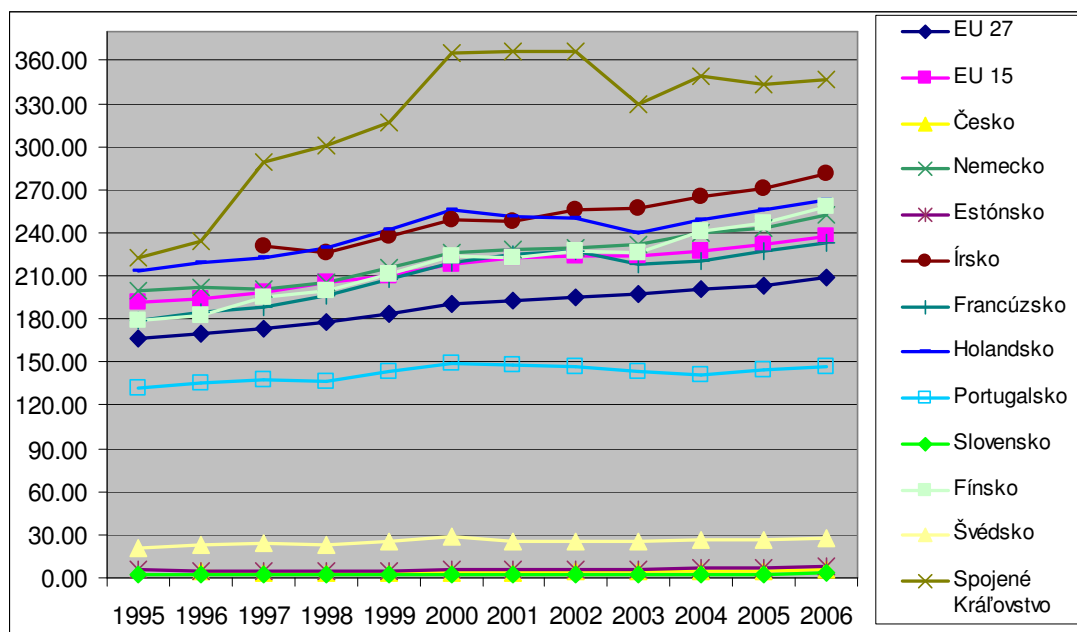
5) Importované tovary sú kúpené za obchodné výmenné kurzy a teda krajina, ktorá musí importovať všetky/väčšinu potravín sa môže javiť ako bohatšia než reálne je, ak je PPP použité na meranie blahobytu.

6) Ďalšie štatistické problémy sa objavujú z mnohostranného porovnávania t.j. keď porovnávame viac ako dve krajiny.

7) Nie je žiadny samostatný kompletný trh, takže " identické tovary a služby musia mať iba jednu identickú cenu" je nič viac ako fráza. Čo môžeme nájsť v reálnom svete je množstvo

trhov. Ceny závisia od súhry medzi dopytom a ponukou a tá sa odlišuje od času k času a od miesta k miestu.

Graf HDP na obyvateľa prerátané pomocou PPP²⁰

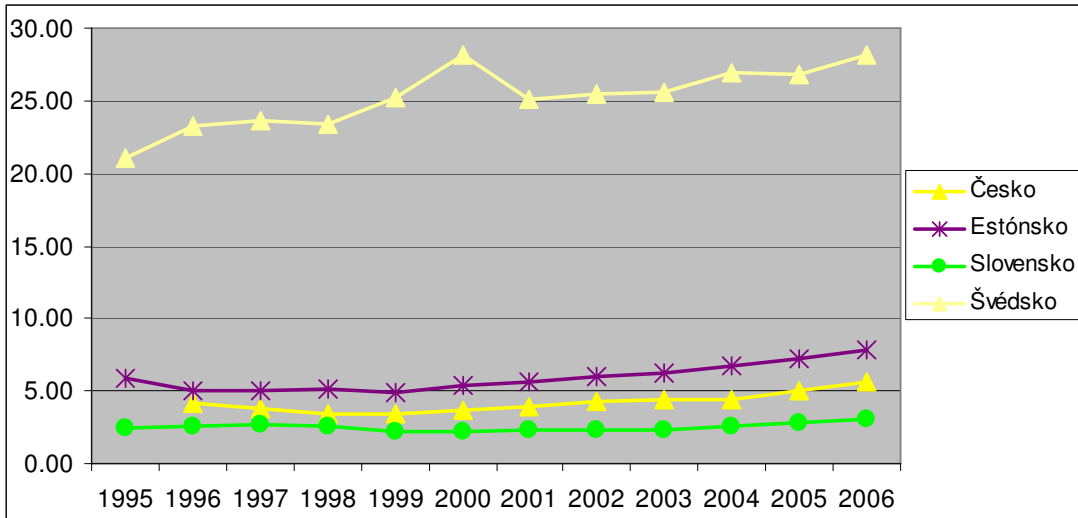

V grafe HDP prerátaného cez paritu kúpnej sily môžeme vidieť tak isto ako v predchádzajúcom grafe pomalší rast HDP. Výrazná odlišnosť oproti ostatným grafom je vo vrchnej časti grafu, je ňou Spojené kráľovstvo²¹, pričom doteraz boli na najvyšších pozíciách Írsko a Švédsko. Ďalšou odlišnosťou je Švédsko, ktorého pozícia na grafe viditeľne klesla.

V spodnej časti grafu však zostali krajiny východnej a strednej Európy rovnako ako aj v ostatných grafoch. Detailnejší pohľad vidno v nasledujúcom grafe.

²⁰ Index berie ako základnú jednotku EÚ 27

²¹ Ešte nad úrovňou Spojeného Kráľovstva by sa nachádzalo Luxemburgsko.

Ako môžeme vidieť, Švédsko sa síce nachádzalo v dolnej časti grafu, ale viditeľne má od štátov ako Estónsko, Slovensko a Česko dosť veľký odstup.

2.3.1 Big Mac Index

Zaujímavým príkladom, od magazínu The Economist, jedného z meraní PPP (purchasing power parity) je **Big Mac Index**²² popularizovaný Ekonomami, ktorí pozerajú na ceny Big Mac Burger v McDonald's restaurants v rozličných krajinách. Big Mac Index je pravdepodobne užitočný, pretože je založený na dobre známom produkte, ktorého finálna cena je ľahko sledovateľná v mnohých krajinách, obsahuje vstupné náklady zo širokého rozsahu sektorov v lokálnych ekonomikách, ako poľnohospodárstvo, práca, reklama, prenájom a skutočné realitné náklady, preprava, atď.

Zaujímavou vlastnosťou Big Macu je homogénne rozloženie takmer vo všetkých krajinách sveta, a preto je ho možné použiť ako trhový kôš prostredníctvom ktorého môžeme porovnať kúpnu silu jednotlivých mien. Big Mac sendvič sa predáva v 120 krajinách sveta. Zloženie Big Macu je štandardizované vo všetkých krajinách. Pozostáva z tovarov, ktoré sa obchodujú na medzinárodných trhoch.

Big Mac Index je nepresný v určitých prípadoch z dôvodu rozdielnych trhových podmienok, ktoré existujú v rôznych umiestneniach McDonald's. Napríklad, Big Mac predaný v Chicagu je pravdepodobne drahší ako ten istý produkt predaný iba pár míľ ďalej vo Wisconsin. Tieto rozdiely oceňovania v rámci jednej krajiny ukazujú nedokonalosti Big Mac Indexu.

V roku 2002 cena Big Macu v USA bola 2,49 \$²³; vo Švajčiarsku 3,80 \$, v Číne 1,27 \$ a na Slovensku 1,41 \$ (64 SKK). Namiesto polovičného Big Macu v USA by sme mohli dostať na Slovensku celý. Človek by neočakával že kvôli nižšej cene by sme vyvážali Big Mac zo Slovenska do USA. Chut' takéhoto sendviču asi žiadneho fanúšika dobrých jedál by nepotešila. A tiež suroviny, ktoré tvoria Big Mac sú obchodovateľné na svetových trhoch, a preto zákon jednej ceny tvrdí, že ceny by sa mali vyrovnáť na celom svete. Ak teda Big Mac už nie je súčtom vstupných surovín, potom medzinárodný obchod by mal vyrovnáť cenu Big Macu na celom svete, alebo ceny by sa mali aspoň približovať. V skutočnosti dolárové ceny Big Macu sa líšia v spomínaných krajinách. V roku 2003 Big Mac stál v Číne 1,20 \$, v USA 2,71 \$, na Slovensku 1,79 \$ a vo Švajčiarsku 4,60 \$.

---

²² Od januára 2004 The Economist publikuje nový index kávy Starbucks, ktorý je založený na podobnom princípe ako Big Mac, avšak zatiaľ nie je k dispozícii dostatočne rozsiahly časový rad na analýzy.

²³ Cena Big Macu nie je rovnaká vo všetkých mestách USA. Cena vypočítaná časopisom The Economist je primeranou cenou zo štyroch miest: Chicago, Miami, Los Angeles a New York. Odlišné ceny sú dôsledkom rozdielnych daní, cien neobchodovateľných tovarov a konkurenčného prostredia

Baviac v niektorých “zohrievajúcich sa” ekonomikách, západný fast food reprezentuje drahé miesto s cenou produktu vysoko nad cenami tradičných spotrebiteľských tovarov. Napríklad Big Mac nie je hlavným 'lacným' jedlom domácich obyvateľov, ako je to na západe, ale luxusný importovaný tovar pre stredné vrstvy a cudzincov. Aj keď index nie je perfektný, stále ponúka významný pohľad a ľahko pochopiteľný príklad PPP.

2.3.2 TREND Index

Zaujímavým prístupom k zostrojovaniu indexu podobného ako parita kúpnej sily má časopis TREND, ktorý si v roku 1996 vyrobil vlastnú paritu. Cieľom tohto indexu nebolo zisťovať reálnu hodnotu koruny ani jej kúpnu silu. Skúmali do akej miery sa dajú z priemerného platu na Slovensku obstaráť najdôležitejšie životné potreby. A zároveň zistiť, do akej miery je to ľahšie v zahraničí.

Otázkou je, či si človek vo vybranom regióne môže dovoliť kúpiť koš tovarov a služieb za priemerný plat v danom regióne. Koš je zložený z mesačnej splátky hypotéky na lacnejší dvojizbový byt, dvoch píz a dvoch litrov stolovej vody denne a to počas 30 dní. Prípadne, či mu ešte aj niečo zostane.

Index sa pasoval s rovnakými ťažkosťami a nesie podobné riziká ako ostatné parity. Príkladom je zložitá zostavovanie prvkov spotrebného koša.

Pri výbere miest v pozorovaných štátoch išlo TREND-u hlavne o vyhnutie sa extrémom. Z každej z porovnávaných krajín boli vybrané dve mestá. Jedno mesto bolo skôr bohatšie a druhé mesto skôr chudobnejšie. Porovnávané štáty(mestá) boli: Nemecko (Altoing), Taliansko (Perugia, Bari), Nemecko (Chemnitz), Česko (Benešov, Brno), Slovensko (Košice, Banská Bystrica).

Výsledkom je tabuľka s Trend paritou :

Kúpyschopnosť priemernej mzdy	
Altötting, Nemecko	1,34
Perugia, Taliansko	1,18
Chemnitz, Nemecko	1,16
Benešov, Česko	1,13
Košice, Slovensko	1,08
Brno, Česko	0,95
Bari, Taliansko	0,93
Banská Bystrica, Slovensko	0,76

Pozn.: Index vyjadruje pomer priemernej čistej mzdy a ceny stanoveného výdavkového koša

PRAMEŇ: TREND

Pre porovnanie HDP a HDP v PPP

Rebríček prosperity krajín

(HDP na obyvateľa)

	Nominálny HDP		HDP v PKS ¹	
	poradie	tis. USD	poradie	tis. USD
Luxembursko	1.	80,3	1.	69,8
Nórsko	2.	64,2	2.	42,3
Island	3.	52,8	5.	35,1
Švajčiarsko	4.	50,5	10.	32,6
Írsko	5.	48,6	4.	40,6
Dánsko	6.	48,0	6.	34,7
Katar	7.	43,0	11.	31,4
USA	8.	42,0	3.	41,4
Švédsko	9.	39,7	19.	29,9
Holandsko	10.	38,6	15.	30,1
Nemecko	17.	33,8	17.	30,6
Taliansko	21.	30,2	21.	28,5
Česko	42.	12,2	38.	18,3
Slovensko	45.	8,8	48.	16,0

¹ PKS – parita kúpnej sily

PRAMEŇ: Medzinárodný menový fond

Výsledkom parity je, že priemerne zarábajúci Banskobystričan (index 0,76) by potreboval zarobiť o viac ako polovicu viac, aby sa vyrovnal Nemcovi z Chemnitzu (index 1,16). No Košičan má k jeho úrovni veľmi blízko a navyše by s náskokom tak povediac predbehol Taliana žijúceho na Bari. Spodné tri vybrané regióny si za priemernú mzdu nemôžu dovoliť zaplatiť vybraný kôš tovarov a služieb.

Viditeľne lepšie ako v Košiciach si žijú v Perugii, stredo-českom Benešove a bavorskom Altotingu. Z priemernej mzdy si môžu kúpiť daný spotrebný kôš a ešte im aj zvýši. Je však rozdiel, ak zo mzdy po zaplacení spotrebného koša zostane desať percent príjmov Košičanovi či západnému Nemcovi. Nemec to pravdepodobne na životnej úrovni pocíti viac ako Košičan.

2.4 Štandard kúpnej sily

Hrubý domáci produkt na osobu prerátaný cez **štandard kúpnej sily** (PPS – Purchasing Power Standard) je pomerom medzi HDP vyjadrenom v PPS a celkovou populáciou daného štátu. HDP v PPS je získaný z konverzie HDP na fiktívnu menu (v našom prípade nie je fiktívna, ale je ňou Euro ako spoločná mena väčšiny porovnávaných štátov) použitím špeciálnych konverzných faktorov. PPS zobrazuje cenové pomery medzi krajinami, ktoré sú v rovnakom čase vyjadrené v domácej mene. Eliminujú z HDP rozdiely

v hodnotách mien a rozdiely v cenových úrovniach medzi krajinami. Výsledkom je HDP porovnateľné medzi krajinami.

Internacionálna komparabilita: Indikátor je porovnateľný medzinárodne (rovnaké jednotky, rovnaká (fiktívna) mena). Eurostat ročne publikuje HDP na osobu v štandarde kúpnej sily. Výsledky PPS sú produkované 36 krajinami a eurostat je zodpovedný za koordináciu a kalkuláciu finálneho PPS.

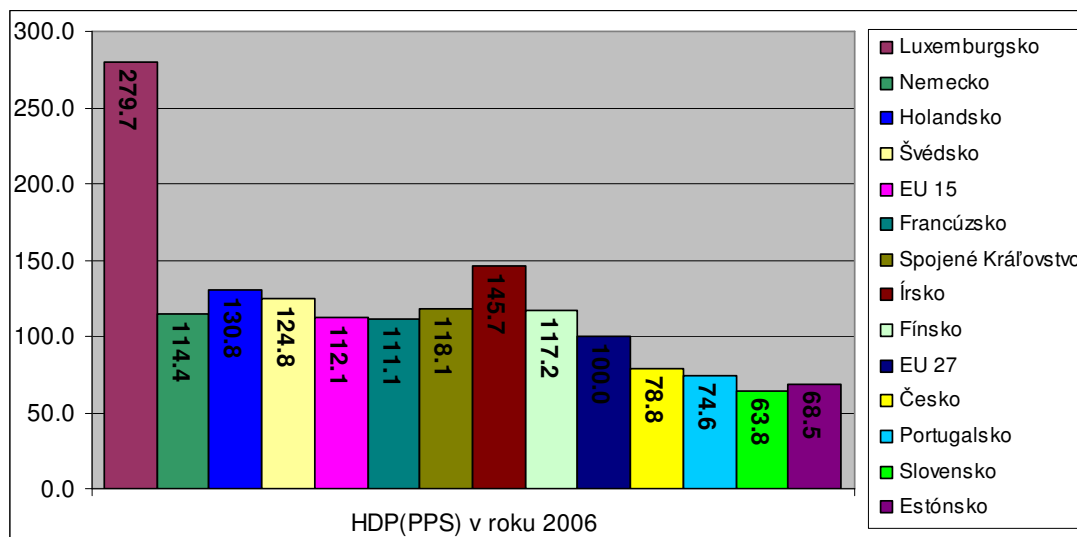
Nepresnosti: Jednou z nepresností resp. omylov je, že HDP v PPS indexe nie je vhodné na striktné posudzovanie a usporiadanie krajín. Parity kúpnych síl, ktoré sú miery menovej konverzie a výpočet HDP v termíne kúpnej sily je štatisticky konštruovaný derivovaním z určitých koncepčných predpokladov, metodologických definícií a implementujúcich procedúr.

Preto musí byť 5% chyba v pozitívnom či negatívnom smere zarátaná v kalkulácii PPS. Relatívne malé chyby HDP v PPS medzi krajinami sú preto výsledkom metodologických faktorov skôr ako rozdiely medzi krajinami. Z toho dôvodu je vhodné používať HDP v PPS ako základ na triedenie krajín do podobných skupín.

Keďže údaje HDP v PPS sú na osobu môžeme pokojne porovnávať štáty medzi sebou. Ako si môžeme všimnúť, Slovenská republika je na úrovni cca. 64% priemeru Európskej Únie. Ak by sme nepoznali hodnoty ostatných štátov Európskej únie, mohli by sme si povedať, že je to pre nás relatívne dobré percento, vzhľadom na našu rozvíjajúcu sa ekonomiku.

Avšak s prihliadnutím na hodnoty ostatných štátov zistíme, že kúpna sila Slovákov patrí, podľa tohto indexu, medzi najnižšie hodnoty európskej únie. V porovnaní vidíme, že nehovoríme len o vyspelých západných štátoch, ktoré by sa mali nachádzať pred nami. Hovoríme aj o štátoch ako Maďarsko a Česká republika. Štáty, ktoré mali rovnaké alebo aspoň podobné podmienky na rozvoj ako Slovensko.

Graf HDP v PPS v roku 2006

Priemer Európskej únie zvyšujú hlavne štáty ako Luxembursko²⁴, Írsko a Holandsko atď. s hodnotami vysoko nad úrovňou EÚ. Štáty ako Slovensko, Česko, Lotyšsko, Litva atď.. priemer EU skôr znižujú. Číslo 63,8% by sme mohli chváliť, ak by hodnoty štátov nepresahovali 120%.

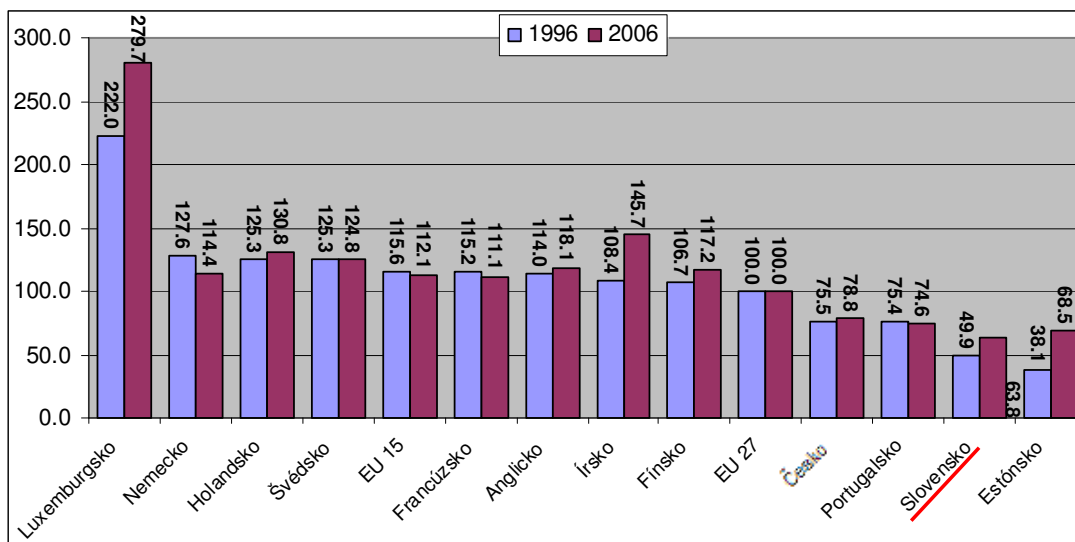
Zaujímavším porovnaním z historického hľadiska je nasledujúci graf. , ktorý zobrazuje porovnanie stavu v roku 1996 a po 10 rokoch t.j. 2006.

HDP(PPS) vybraných štátov EÚ v rokoch 1996 a 2006.

	Luxemb.	Nemecko	Holandsko	Švédsko	Francúzsko	Spoj.Kráľ	Slovensko
1996	222	127.6	125.3	125.3	115.2	114	49.9
2006	279.7	114.4	130.8	124.8	111.1	118.1	63.8
	Írsko	Fínsko	EU 27	Česko	Portugalsko	Estónsko	
1996	108.4	106.7	100	75.5	75.4	38.1	
2006	145.7	117.2	100	78.8	74.6	68.5	

²⁴ Pre lepšie porovnanie, pridané aj Luxembursko.

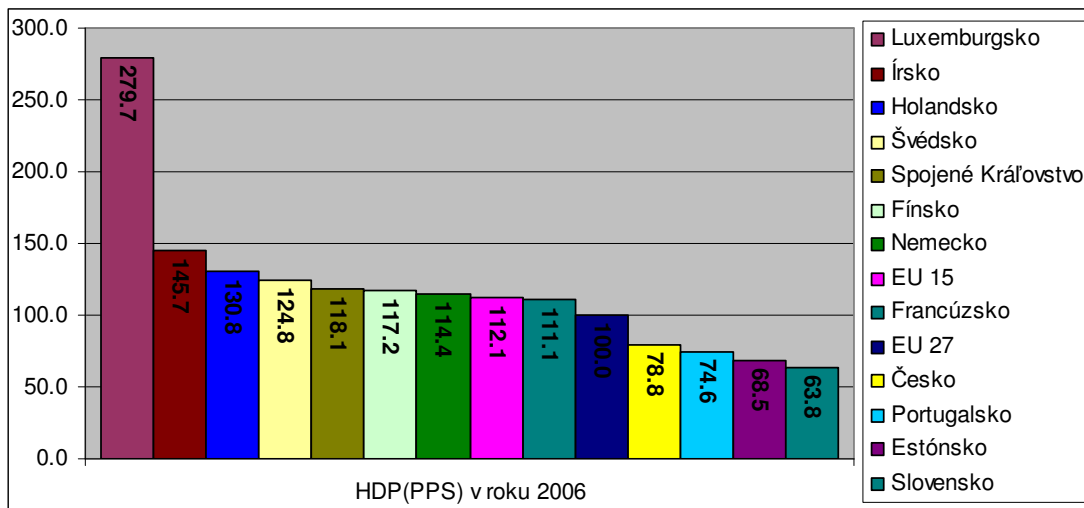
Graf HDP v PPS v rokoch 1996 a 2006 zoradené podľa roku 1996

Z grafu vidno, že pozícia Slovenska sa nezmenila ani po desiatich rokoch. Pred desiatimi rokmi sme boli s hodnotou HDP v PPS rovnou 49,9 na druhom mieste od konca a v roku 2006 sme stále na tom istom mieste len s hodnotou 63,8. Každopádne je to posun, i keď nie práve v pozícii, ale z grafu vidno nárast o 13,9 %. Nárast je však viditeľný u väčšiny krajín. Významný pokles sme zaznamenali pri Nemecku (13,2%). Naopak veľký nárast sa dá pozorovať u Írska. Na tento rast sme poukázali i pri ostatných grafoch a na tomto grafe je viditeľné, že nárast HDP nebol spôsobený inými okolnosťami ale reálnym hospodárskym rastom.

Pre lepšie priblíženie, že Slovenských 63,8 % naozaj nie je číslom, ktoré by bolo veľkým úspechom ekonomiky, dávam do pozornosti nasledujúci graf. V tomto grafe sú už štáty zoradené a je z neho jasne vidieť, že výšky HDP v PPS sa pohybujú v rozmedzí od 54% do 279%. Ak by sme sa tak povediac zbavili Luxemburska, vyzeralo by našich 64% už o niečo pozitívnejšie. Samozrejme takýto prístup nie je prijateľný.

Graf HDP v PPS v roku 2006 zoradené zostupne

Ďalším mínusom slovenskej ekonomiky z hľadiska tohto porovnávania je jej pozícia v našom grafe. Úroveň 63,8 % nám priradila 2hé miesto sprava. Na šťastie pre nás HDP Slovenska rastie a táto úroveň sa časom možno zmení.

3 Vládne výdavky

Vo všeobecnosti ide o ponuku služieb, ktoré vláda poskytuje národu. Sú to výdavky na využívanie spoločných zdrojov, realizáciu výskumu, zdravotníctvo, armáda, školstvo, polícia atď. Štát prostredníctvom svojich inštitúcií (štátnych podnikov) poskytuje služby buď zadarmo alebo za poplatky. Typické pre štát sú však služby zadarmo. Tieto služby samozrejme reálne nie sú zadarmo, sú financované prevažne z daní.

Pod vládnymi výdavkami chápeme konečnú spotrebu všeobecnej vlády, bežné transfery, sociálne transfery, dotácie a zahraničné transfery.

Pod konečnou spotrebou rozumieme takzvané netrhové služby ako výdavky na políciu, hasičov, školstvo, zdravotníctvo a podobne. Môžeme si to predstaviť, ako keby si štát prenajal služby napr. polície (tak isto ako si iné organizácie prenajímajú služby súkromnej bezpečnostnej služby) od nejakej imaginárnej firmy a zaplatil jej za to.

Bežné a sociálne transfery zahŕňujú výdavky na starobné dôchodky, invalidné dôchodky, sociálne dávky, podpora v nezamestnanosti, atď.

Zahraničné transfery pozostávajú z poplatkov za členstvo v medzinárodných organizáciách. Časť z týchto poplatkov sa však vráti vo forme dotácii. Zahraničné transfery ovplyvňujú vládne výdavky z viacerých stránok. Jednou stránkou je, že za členstvo platíme nemalé poplatky. Druhou stránkou je, že tieto organizácie napr. zamestnávajú našich ľudí a poskytujú dotácie na rôzne oblasti hospodárstva.

Vo väčšine organizácii platí, že poplatky danej medzinárodnej organizácii sú väčšie ako dotácie z nej získavané na rozvoj, či iné príjmy. Potom sú tu nevyčísliteľné príjmy, ako sú prílev zahraničných investorov, pre ktorých môže byť členstvo krajiny v určitej medzinárodnej organizácii motivujúcim resp. zaručujúcim prvkom rozhodnutia pre investíciu. Členstvo v medzinárodnej organizácii môže dávať isté špeciálne záruky, že ich investície sa im niekoľkokrát vrátia.

Výnimkou z väčšiny členstiev v medzinárodných organizáciách je členstvo v Európskej únii. Poplatok za členstvo v EÚ je približne jedno percento z hrubého domáceho produktu (tvorí 15-17miliárd). Pričom výška dotácii, pri správnom čerpaní, je približne 2-

3% z HDP. Pre európsku úniu teda platí opačné pravidlo a to, že príjmy z členstva sú (resp. mali by byť, pri vhodnom čerpaní) väčšie ako poplatky za členstvo²⁵.

Vládne výdavky nie sú v každom štáte rovnaké a to nie len výškou, ktorej rozdielnosť je zrejmá, ale aj štruktúrou. V každom štáte majú inú štruktúru vládnych výdavkov. Základná štruktúra je samozrejme rovnaká, ide skôr o to, čo sa pod jednotlivými časťami rozumie. V tomto bode, chápaní rozsahu, môže nastať rozkol. Čo sa v jednom štáte ešte chápe ako vládny výdavok, v inom štáte sa už nemusí. Čo je samozrejme nie je rovnaká ani ich alokácia.

Základné otázky ekonómie: Aké tovary, Akým spôsobom a Komu sú tieto tovary určené rieši nie len každá výrobná organizácia, ale v upravenej forme ich pravdepodobne rieši aj každý štát. Aj štát je v skreslenej predstave organizácia.

Otázkami štátu môže byť do akých tovarov/služieb investovať. Akým spôsobom do nich investovať, investovať do vývoja nových výrobných metód alebo priamou dotáciou výroby. Otázka komu sú tieto tovary určené je rovnaká, či sa jedná o organizáciu alebo štát. Štát i organizácia sa musia rozhodnúť komu resp. pre koho vyrábajú, tak aby im to prinieslo čo najväčší zisk. Štát sa však niekedy musí rozhodnúť aj o tom, komu (akým vrstvám obyvateľstva) chce touto investíciou pomôcť.

S týmito otázkami sa každý štát popasuje spôsobom. Neexistuje všeobecný recept ako postupovať zhodný pre všetky krajiny. Ani na prvý pohľad podobným krajinám nemusí vyhovovať rovnaká politika a rovnaká alokácia vládnych výdavkov.

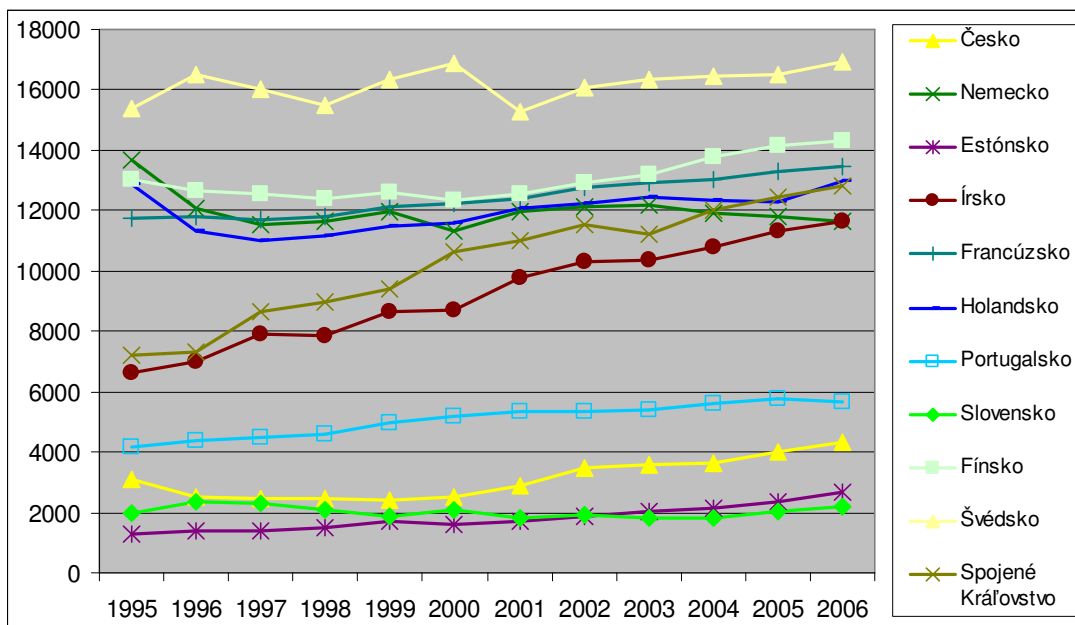
Niektoré štáty môžu mať vysoké vládne výdavky, z hľadiska ich pomeru na HDP, a ich hospodársky rast bude stúpať. Tento prístup zastával známy ekonóm J.M.Keynes, tvrdil, že čím viac financií sa "preháňa" cez ekonomiku resp. cez štát, tým vyšší je hospodársky rast. Toto však môže fungovať i naopak, štát môže mať vysoký pomer vládnych výdavkov na HDP a pritom ekonomika môže stagnovať. Rozhodujúca je ich alokácia. Výhodná alokácia znamená hospodársky rast, nevýhodná alokácia znamená stagnáciu.

Výšku vládnych výdavkov v jednotlivých pozorovaných štátov európskej únie môžeme vidieť na nasledujúcom grafe.

---

²⁵ Nie všetky členské štáty sú príjemcovia finančných prostriedkov z EÚ. Takýto stav sa týka predovšetkým nových členských štátov. Štáty s vyspelejšou ekonomikou sa stávajú čistými platcami.

Graf vládných výdavkov očistených o infláciu na jedného obyvateľa v eurách

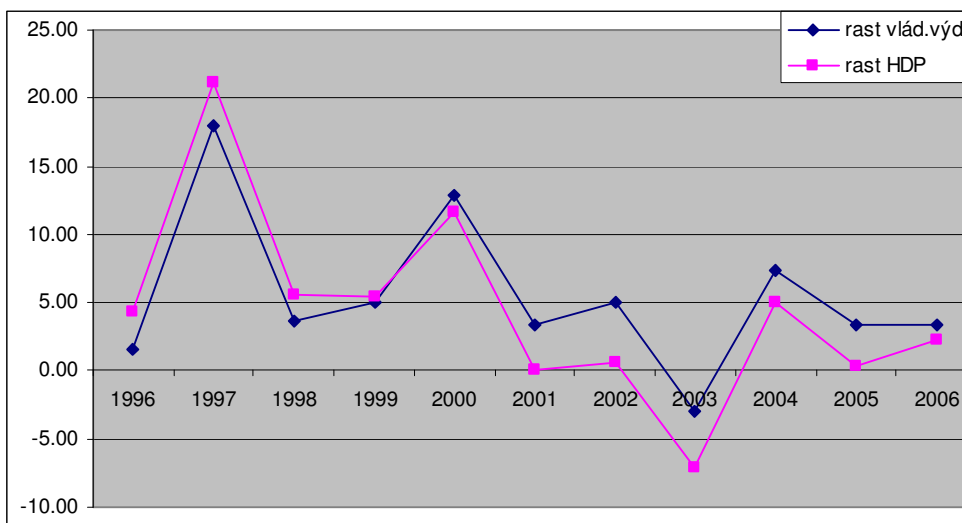
V hornej časti grafu vládných výdavkov sa nachádzajú štáty Švédsko a Fínsko. Švédsko si však udržiava výrazný odstup od ostatných štátov. V strednej časti grafu sa nachádza Portugalsko. V dolnej časti grafu sú štáty východnej a strednej Európy i keď s miernym odstupom Českej republiky. Štruktúra grafu vládných výdavkov sa približne podobá štruktúre resp. postupnosti štátov v grafe HDP. Na grafe vidno mierny zlom Írska okolo roku 1996 rovnako ako bol zlom v raste HDP. Vyšší rast HDP i rast vládných výdavkov sú približne v tej istej dobe.

Bližšie sa môžeme pozrieť na Spojené Kráľovstvo a porovnať percentuálny rast HDP a vládných výdavkov v jednom grafe. Výkyvy v percentuálnom raste vládných výdavkov sú logické i keď na dosiahnutie hospodárskeho rastu by nemali zájsť do záporných hodnôt. Spojené kráľovstvo sme si vybrali zámerne kvôli skoro dokonalému kopírovaniu hodnôt rastu HDP hodnotami rastu vládných výdavkov.

Na grafe si teda môžeme všimnúť, že rast vládných výdavkov sa správa rovnako ako rast hrubého domáceho produktu.

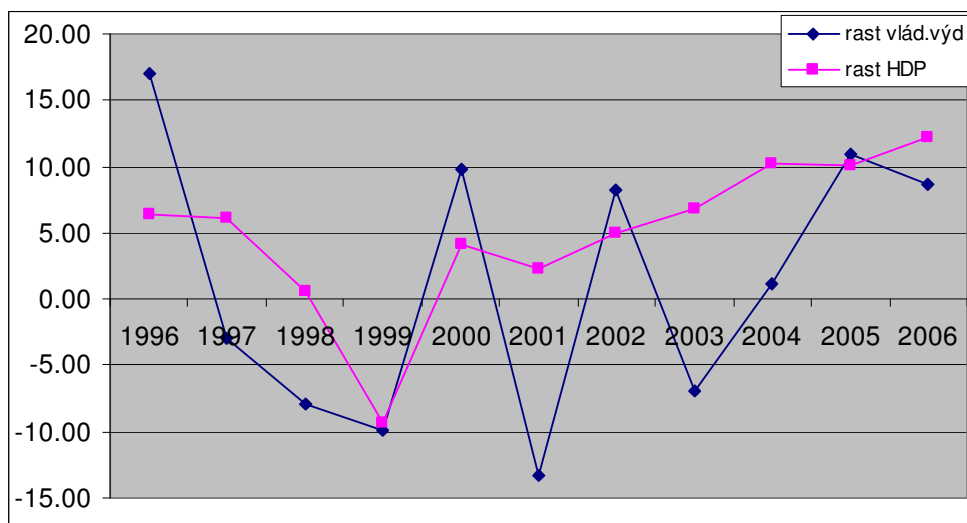
Graf rastu vládnych výdavkov a HDP Spojeného Kráľovstva

Ako môžeme vidieť z grafu tvary kriviek sa viac menej zhodujú. Nezhodujú sa však ich medziročné rasty. Dôvodom môže byť, že vládne výdavky sú iba zložkou HDP a k jeho rastu prispievajú i iné veličiny. Ďalším dôvodom je, že keď sa rast HDP spomaľuje, vláda sa zvýšením vládnych výdavkov snaží stimulovať ekonomiku na zvýšenie produkcie a tým rastu HDP. Naopak, keď je HDP vysoké, vláda obmedzila vládne výdavky, aby mohla splácať deficit.

Na rozdiel od podobného rastu HDP a vládnych výdavkov Spojeného Kráľovstva, na príklade Slovenska môžeme vidieť výrazné rozdiely v priebehu i výške rastu HDP a vládnych výdavkov.

Graf rastu vládnych výdavkov a HDP Slovenska

Z grafu vládnych výdavkov možno vyvodit' konštatovanie, že sa roky spojené s poklesom vládnych výdavkov striedali s rokmi ich rastu. Najvýraznejšia zmena, konkrétne rast vládnych výdavkov, sa dosiahla v roku 1996, keď medziročný rast predstavoval viac ako 21%. Vláda v rokoch 1995 až 1998 začala uplatňovať inú hospodársku politiku²⁶. Dôsledkom tejto politiky bol rast vládnych výdavkov, i keď ku koncu už nie taký prudký ako na začiatku v rokoch 1995 až 1996.

Rast vládnych výdavkov v roku 2004 mohol spôsobiť vstup SR na vstup do Európskej Únie a tým spojené odvody do rozpočtu EÚ. Samozrejme pred vstupom do EÚ sme ešte neplatili odvody, prijímali sme predvstupovú pomoc. Náklady vnikli nepriamo, budovaním inštitúcií a štruktúr na pôsobenie v EÚ (napr. nezávislé regulačné úrady). So vstupom Slovenska do EÚ je však spojený aj rast HDP vďaka, už spomínaným, dotáciám EU na rozvoj ekonomiky od roku 2001, ktoré sa vrátili do štátneho rozpočtu a ďalej putovali ako výdavky do rôznych oblastí.

Ďalším vplyvom na rast vládnych výdavkov v roku 2002 bol aj tzv. politický cyklus. Rok 2002 bol volebným rokom, čo súviselo s rastom vládnych výdavkov a následne v roku 2003 pokles vládnych výdavkov.

Vývoj vládnych výdavkov na Slovensku v skúmanom období bol podmienený celým radom skutočností, ktoré pôsobili tak v smere ich zvyšovania, ako aj v smere ich

²⁶ Úroveň vládnych výdavkov v roku 1993 bola až na úrovni 80% v pomere k HDP. Keď v rokoch 1994 a 1995 HDP Slovenska rástlo, vládne výdavky prudko klesali z 80% v roku 1993 až na 48% v roku 1995.

znižovania. Ktoré skutočnosti najvýraznejšie ovplyvňovali vývoj vládnych výdavkov v skúmanom období?

Možno k nim priradiť tieto:

- Reorganizácia verejnej správy – v krátkodobom a strednodobom horizonte povedie k rastu vládnych výdavkov, v dlhodobom horizonte však môže viesť k zefektívneniu vynakladania verejných financií a tak k poklesu podielu vládnych výdavkov na HDP
- Absencia tvrdých rozpočtových obmedzení
- Úročenie štátneho dlhu, vyššie splátky štátnych záruk, rast dotácií do agrokomplexu (extrémne sucho, presadenie lobistických záujmov)
- Vysoká nezamestnanosť (dávky v nezamestnanosti, vytvorenie pracovných príležitostí formou verejnoprospešných prác)
- Zotrvávanie pri politike poskytovania dotácií i subjektom, ktoré sa dlhodobo nedokázali zmobilizovať, namiesto skvalitňovania podnikateľského prostredia
- Zdraženie služieb, ktoré sa hradia z vládnych výdavkov
- Zvyšovanie výdavkov na obranu, čo súviselo so snahou Slovenskej republiky o vstup do NATO
- Zvyšovanie počtu úradov, úradníkov, čo súviselo so snahou SR stať sa členom Európskej únie
- Dôchodková reforma – mala by zmierniť nárast vládnych výdavkov v dlhodobom horizonte

3.1 Faktory vplývajúce na výšku vládnych výdavkov

Zaujímavé je, aké príčiny vyvolali rast vládnych výdavkov a rast ich podielu na HDP. Je potrebné si uvedomiť, že neexistuje jediná príčina, ale je ich viacero. Nemožno ani len tvrdiť, že sú to čisto ekonomické príčiny. Tieto príčiny generujú dopyt po istých typoch vládnych výdavkoch.

Rast vládnych výdavkov v dôsledku rastúceho dopytu po verejných statkoch a službách sa zdôvodňoval rastom súkromných aktivít, industrializáciou a modernizáciou ekonomík, relatívnou dôchodkovou elasticitou dopytu po verejných statkoch a službách, ako aj prirodzenými monopolmi a vstupom vlád do týchto monopolov.

Na druhej strane rastúca ponuka verejných statkov môže byť ovplyvnená úvahami o spoločenskom blahobyte, či vyvolaná rastom záujmových skupín, ktoré vyvíjajú tlak na vlády a na rast vládnych výdavkov.

Vo všeobecnosti sú to tieto faktory:

- Miera daňového zaťaženia – najprv musí mať štát zdroje, až potom ich môže mýňať.
- Populačné zmeny, demografická štruktúra – zmeny v miere rastu obyvateľstva, ktoré vedú k zmene vekovej štruktúry obyvateľstva a tým k zmene výdavkov na jednotlivé skupiny obyvateľstva.
- Inflácia, cenová hladina – má odraz v raste cenovej hladiny a tým aj na výšku vládnych výdavkov
- Urbanizácia – prílev ľudí do miest prípadne opačne. Ak neberieme do úvahy mierenú politiku pre/proti prílevu ľudí do miest platí, že tento prílev ľudí do miest znižuje vládne výdavky
- Vstup do medzinárodných organizácií – môžu zvyšovať verejné výdavky, ktoré plynú z povinnosti platenia príspevkov do týchto organizácií. Prípadne snaha o vstup do medzinárodnej organizácie a z toho plynúca snaha o splnenie podmienok pre vstup má za následok úpravu výšky vládnych výdavkov. Výnimkou ako sme už spomínali je členstvo v európskej únii²⁷.
- Politické a sociálne faktory – vládne výdavky závisia aj od politiky daného štátu resp. vlády.

Vymenované faktory, samozrejme nie sú všetky, ktoré vplývajú na výšku verejných (vládnych) výdavkov. Ďalšie faktory závisia od danej krajiny, ako sme mohli vidieť na príklade Slovenska. Závisia od toho o čo sa vláda krajiny snaží a v akom stave je jej hospodárstvo. Na mysli máme rozvinutosť hospodárstva, potreba reforiem atď. Môžeme spomenúť ešte napríklad faktory ako technologické zmeny, rast HDP na hlavu, ekonomické cykly atď. ...

---

²⁷ Platí len dočasne. Po dosiahnutí dostatočnej ekonomickej výkonnosti sa staneme, podobne ako ekonomicky vyspelé štáty, čistými prispievateľmi do rozpočtu EÚ.

3.1.1 Politické faktory

Politické faktory rozoberieme trochu podrobnejšie, pretože priamo vplyvajú na výšku vládnych výdavkov. Budeme sa venovať dvom diametrálne rozličným prístupom k úlohe vlády a rozsahu zasahovania štátu do ekonomiky, z toho dôvodu aj do výšky vládnych výdavkov.

3.1.1.1 Liberálna vláda

Liberálna vláda (trhová ekonomika) tvrdí, že všetko zariadi trh sám. Významná osobnosť, **Adam Smith**, sformuloval „neviditeľnú ruku trhu“ ako všeliek pre všetky trhové problémy a deformácie. Známa sa stala jeho veta, ktorá asi najlepšie vystihuje myšlienku jeho učenia: „Nie je to láskavosťou mäsiara, pekára alebo sladovníka, že môžeme očakávať svoju večeru, ale je to predovšetkým zásluhou ich vlastnej starostlivosti o svoj prospech.“

Štát zasahuje do ekonomiky minimálne, len na koordináciu externalít (napr. monopoly). So sociálnych dotáciami súhlasia, nie však na udržanie životnej úrovne, ale len na prežitie s dostatočnou motiváciou pre jedinca, aby tento stav podľa možnosti čo najrýchlejšie opustil. Z tejto politiky vyplývajú nízke vládne výdavky a nízke daňové zaťaženie, z hľadiska ich podielu na HDP.

Prirodzená tvorba ceny a riešenie problémov trhu neviditeľnou rukou trhu pravdepodobne funguje. Otázkou však zostáva ako rýchlo sa ten problém vyrieši a trh sa stabilizuje na rovnovážnych hodnotách. Niečo iné je malý trh s pomerne rýchlymi reakciami na zmeny a veľký trh s relatívne dlhými reakciami. Na takomto trhu je potreba právnej úpravy podmienok, ktorých zavedenie na trh je vo väčšine prípadov zdĺhavé. Na takomto trhu môže trvať návrat k rovnovážnemu stavu niekoľko rokov. V tomto prípade je potrebný vhodný zásah štátu, pri ktorom by bol tento čas kratší a tým pádom zásah efektívnejší.

3.1.1.2 Sociálno-demokratická vláda

Sociálno-demokratická vláda prerozdeľuje viac peňazí, to znamená vyššie vládne výdavky. Vyššie vládne výdavky však nie sú jednoznačne zlé. Pokiaľ vláda tieto výdavky alokuje správne, tak aby rástlo aj HDP.

Uvedieme základné charakteristiky a prístupy:

- zasahuje do ekonomiky vo väčšom rozsahu

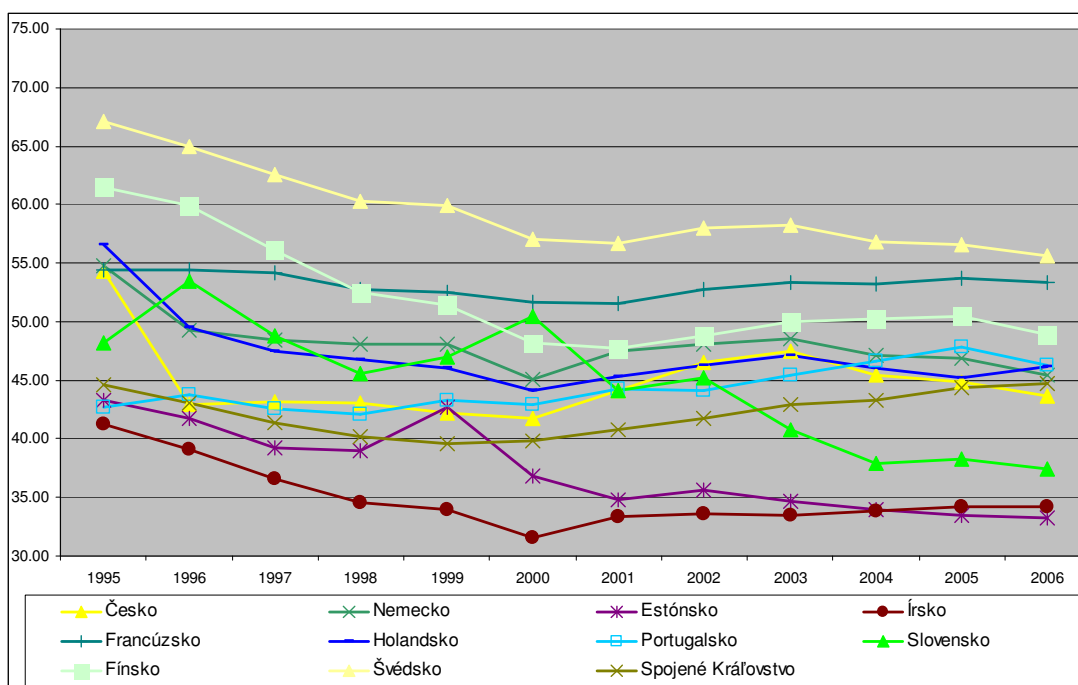
- kladie veľký dôraz na ochranu a budovanie občianskej spoločnosti
- Štát plní funkciu solidarity, to znamená vyššie dotácie nezamestnaným, sociálne dotácie atď. Vyjadruje podporu rodine a menším spoločenstvám, ich solidarite, miestnej iniciatíve a samospráve, a celkovému občianskemu charakteru spoločnosti
- Štát je vykonávateľom moci, ktorej účelom je zabezpečenie individuálnej slobody, ochrany vlastníctva, bezpečnosti občanov, spravodlivosti.
- Štát lepšie zabezpečí fungovanie ekonomiky vo verejnom záujme. Tvrdia, že verejnoprospešné služby ako železnice, školstvo, zdravotníctvo zaistí lepšie štát.

4 Podiel vládnych výdavkov na HDP

Ďalším dôležitým ukazovateľom je podiel vládnych výdavkov na hrubom domácom produkte. Tento pomer ukazovateľ je dôležitý z hľadiska medzinárodného porovnávania štátov nie len Európskej únie. Tento pomer nie je závislý od meny ani od počtu obyvateľov. Tento pomer je nižší štátoch s liberálnou vládou a vyšší v krajinách so sociálno-demokratickou vládou, ktorá prerozdeľuje viac financií. Medzi sociálne štáty sa zaraďuje napríklad Švédsko, Taliansko, Francúzsko a Nemecko.

Vo všeobecnosti sa podiel vládnych výdavkov na HDP pohybuje okolo 50%. Všimnime si, že tento pomer je vysoký hlavne v ekonomicky vyspelých štátoch.

Graf podielu vládnych výdavkov na HDP²⁸

Ako môžeme vidieť na grafe, podiel vládnych výdavkov na HDP má do roku 2006 vo väčšine krajín mierne klesajúcu tendenciu. Môžeme taktiež vidieť, že podiel vládnych výdavkov mal kolísavé hodnoty. V posledných rokoch sa podiel vládnych výdavkov pomaly stabilizuje a kryštalizuje na ustálenej hodnote. Dôvodom na zmenu podielu môže

²⁸ Jednotkou y-ovej osi je percentuálny podiel vládnych výdavkov na HDP

byť nástup novej vlády s rozdielnou ekonomickou politikou štátu a rozsahom zasahovania štátu do ekonomiky. Z toho dôvodu aj priamym ovplyvňovaním výšky vládny výdavkov a ich podielu na HDP.

Štát, ktorý sme pozorovali vo všetkých grafoch na prvých miestach, sa v tomto nachádza medzi najnižšími. Týmto štátom je Írsko, ktorému podiel vládnych výdavkoch na hrubom domácom produkte, od roku 1995 klesal. Pričom ako vieme Írsko zaznamenalo vysoký hospodársky rast. Dôvodom môže byť vysoký nárast HDP oproti vládnym výdavkom. Rastú vládne výdavky aj HDP ale HDP rastie rýchlejšie a s väčším koeficientom rastu. Tým pádom sa i pri raste vládnych výdavkov znižuje ich pomer na HDP.

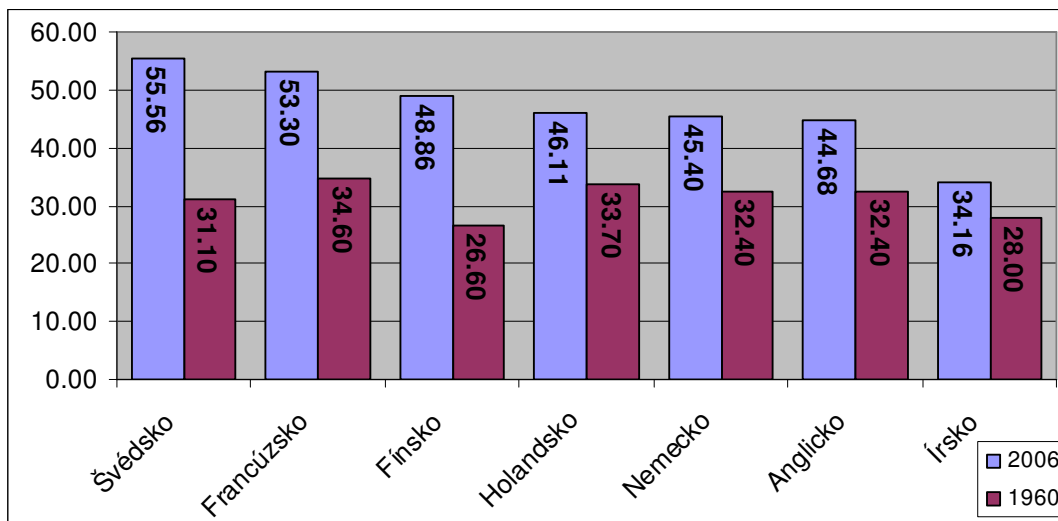
Detailnejší náhľad na dáta od roku 2000 až do roku 2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Švédsko	57.05	56.67	58.06	58.28	56.83	56.55	55.56
Fínsko	48.24	47.67	48.75	50.04	50.28	50.42	48.86
Spojené Kráľ.	39.82	40.74	41.76	42.91	43.28	44.41	44.68
Írsko	31.57	33.33	33.55	33.45	33.84	34.23	34.16
Holandsko	44.09	45.37	46.22	47.09	46.06	45.16	46.11
Nemecko	45.10	47.49	48.07	48.53	47.11	46.93	45.40
Portugalsko	42.98	44.28	44.13	45.41	46.59	47.78	46.22
Francúzsko	51.69	51.51	52.71	53.36	53.16	53.75	53.30
Česko	41.72	44.18	46.56	47.51	45.38	44.87	43.63
Slovensko	50.42	44.09	45.15	40.75	37.94	38.30	37.46
Estónsko	36.85	34.80	35.63	34.67	33.91	33.52	33.18

Ak by sme sa chceli pozrieť trochu viac do histórie vládnych výdavkov v pomere k HDP. Ukážeme si na nasledujúcom grafe s percentuálnymi hodnotami z roku 1960 v porovnaní z percentuálnymi hodnotami v roku 2006.

Graf pomeru vládných výdavkov na HDP v rokoch 1960 a 2006

Doterajší vývoj vládných výdavkov vo vyspelých trhových ekonomikách, jednoznačne dokumentuje rast vládných výdavkov od roku 1960 do roku 2006. Najväčší nárast môžeme zaznamenať u Švédska (o 24,46%). Naopak najnižší nárast je viditeľný pri Írsku (o 6,16%).

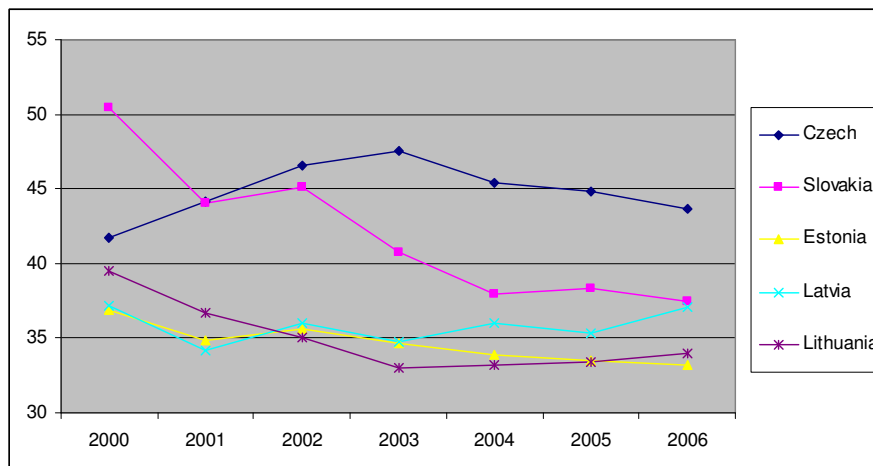
Pre podrobnejšie porovnanie, rozdelíme štáty podľa výšky pomeru. Budeme porovnávať len podobné štáty, či už na základe geografickej alebo politickej podobnosti.

Porovnáme najprv vybrané štáty bývalého socialistického bloku s podobnou východiskovou politickou štruktúrou.

Podiel vládných výdavkov na HDP vybraných postkomunistických štátov

%	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česko	41.72	44.18	46.56	47.51	45.38	44.87	43.63
Slovensko	50.42	44.09	45.15	40.75	37.94	38.30	37.46
Estónsko	36.85	34.80	35.63	34.67	33.91	33.52	33.18
Lotyšsko	37.13	34.20	35.97	34.71	36.00	35.31	37.08
Litva	39.46	36.73	35.03	32.99	33.21	33.40	33.99

Graf podielu vládných výdavkov na HDP vybraných postkomunistických štátov

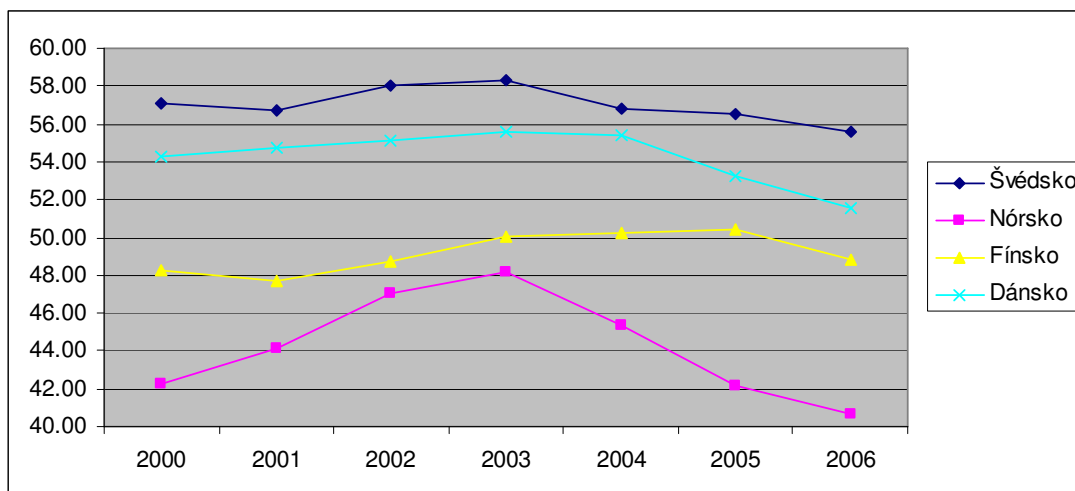

Z grafov vidíme, že rozdiel medzi Českou republikou a Slovenskom je badateľnejší ako rozdiel medzi Litvou, Lotyšskom a Estónskom. V prípade Slovenska, v roku 2001, dochádza k výraznému zníženiu miery zasahovania vlády do ekonomiky a od toho obdobia sa tento pomer pohybuje v okruhu priemernej európskej úrovne. V súčasnosti je dokonca pod úrovňou európskeho priemeru a predpoklady do budúcnosti hovoria o ďalšom znižovaní úlohy na riadení hospodárstva.

Vybrané štáty severnej Európy s približne rovnakými prírodnými podmienkami

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Švédsko	57.05	56.67	58.06	58.28	56.83	56.55	55.56
Nórsko	42.25	44.12	47.01	48.20	45.39	42.17	40.70
Fínsko	48.24	47.67	48.75	50.04	50.28	50.42	48.86
Dánsko	54.26	54.75	55.15	55.61	55.36	53.19	51.53

Graf vybraných štátov severnej Európy

Z oboch grafov je možné vidieť, že rovnaké geografické alebo politické podmienky štátov nie sú určujúce na vývoj potreby výšky vládnych výdavkov. Ani na pohľad rovnaké štáty s rovnakými geologickými a politickými podmienkami nemusia mať rovnaký vývoj. Avšak pri štátoch s rovnakými politickými podmienkami, pričom tieto štáty boli predtým súčasťou iného štátu, prípadne tvorili jeden štát, je podobnosť ekonomiky viditeľnejšia, aspoň zo začiatku ich samostatnosti.

Rozdiel v týchto štátoch je v alokácii zdrojov a hlavne v ich efektívnosti. Ak sú vládne výdavky efektívne rozvrhnuté, plynú z nich rast hrubého domáceho produktu. Ak sú vládne výdavky len plošne rozvrhnuté, znamená to neefektívnu alokáciu zdrojov a tým pádom tieto investície nevedú k rastu HDP.

Dôvodmi toho, že postkomunistické štáty majú nízky podiel vládnych výdavkov na hrubom domácom produkte, i keď boli súčasťou vysoko sociálne zameranej politiky, môžu byť:

1. Hlboká privatizácia – aj v oblastiach, v ktorých v západných krajinách privatizácia neprebehla alebo prebehla v menšej miere. Keďže tieto oblasti/podniky nezostali štátnym majetkom, nemusí do nich vkladať ďalšie financie → to úroveň vládnych výdavkov znižuje, je nižšia potreba prerozdelenia financií.

Ak táto úvaha môže byť nespráva v prípade, že by boli sprivatizované aj ziskové podniky. Presnejšie podniky, u ktorých zisky prevažujú nad výdavkami. Čiže ak budeme hovoriť o zisku máme na mysli čistý zisk.

Rozhodujúcim je teda fakt, či príjmy/zisky boli nižšie ako výdavky. V tom prípade bola privatizácia správna. Ak by zisk z daného podniku bol vyšší ako potrebné výdavky, potom by bola privatizácia nesprávna. Samozrejme táto predstava je zjednodušená, do rozhodnutia sprivatizovať verzus nesprivatizovať vstupuje veľa iných faktorov. Napríklad cena, za ktorú chcú podnik odkúpiť, rozsah privatizácie, či sa jedná o monopol, strategický podnik (elektrárne...) atď. Chceme len poukázať na to, že vo všeobecnosti nemusí platiť: privatizácia = zníženie vládnych výdavkov.

2. Populačné a demografické zmeny – zatiaľ na Slovensku nie až tak akútny problém. Zlom v pôrodnosti nastal po roku 1989, čiže tento bod sa môže stať reálnym, až keď obyvatelia narodení v 80-tych rokoch pôjdu do dôchodku. Vtedy stúpne objem prerozdeľovaných peňazí práve do dôchodkov.

V Slovenskej republike sa tento problém rozhodla vláda riešiť zmenou dôchodkového systému z priebežného (Pay-As-You-GO systém) na čiastočne kapitálový²⁹. Vláda sa snaží vyhnúť sa tým problému, ktorý by vznikol v blízkej budúcnosti. Keďže sa rapídne znížila pôrodnosť a na dôchodcov by nemal za pár rokov kto zarábať, svoje záväzky voči budúcim dôchodcom, by vláda resp. štát nemal z čoho platiť. Takýto vládny výdavok je čisto stratový, štát z neho totiž nemá vôbec žiaden zisk. Nedá sa teda hovoriť o investícii.

Pri zachovaní pôvodného systému, by boli potrebné nepopulárne opatrenia ako zvýšenie odvodov do sociálnej poisťovne a zníženie dôchodkov. Ďalším opatrením, ktoré je aj častejšie používané je predlžovanie veku odchodu do dôchodku. Tieto čiastočné opatrenia však nedokážu vyrovnať veľký nedostatok ľudí, ktorí platia a budú platiť odvody. Zároveň sa predlžuje vek dožitia a tým aj rastie počet dôchodcov. Do roku 2050 má byť na Slovensku zhruba o sedemstotisíc ľudí menej ako v súčasnosti, počet dôchodcov však prakticky neklesne. Dneska na 100 prispievateľov do systému pripadá 72 poberateľov dávok. V roku 2040 by, pri rovnakej tendencii, na 100 prispievateľov pripadalo viac ako 136 poberateľov dávok.

---

²⁹ Odvody tvoria 9% do sociálnej poisťovne(1.pilier dôchodkového sporenia) a 9% do kapitálového sporenia(2.pilier dôchodkového sporenia). Obyvatelia majú možnosť aj 3.piliera s čiastočným príspevkom od zamestnávateľa (nie každý zamestnávateľ poskytuje túto výhodu).

Tieto a ďalšie dôvody nižších vládnych výdavkov v pomere k HDP bývalých postkomunistických štátov oproti ostatným štátom európskej únie majú dočasný vplyv, ktorý časom pravdepodobne doosciluje na konštantnú hodnotu, zodpovedajúcu ich ekonomickej politike.

Ako však vieme, vládne výdavky nie sú jediným komponentom HDP čo znamená, že nárast hrubého domáceho produktu nemusí to byť iba “zásluhou” vládnych výdavkov. Našou úlohou je zistiť aký vzrast HDP pripadá na zvýšenie vládnych výdavkov o jednu jednotku. Čiže inak povedané, ak vzrastú vládne výdavky o jednu jednotku o koľko jednotiek vzrastie HDP.

Každú jednotku vládnych výdavkov môžeme vnímať, ako investíciu do hospodárstva/ekonomiky štátu. Ak je táto investícia správna, mala by sa nám odzrkadliť vo forme zvýšeného domáceho produktu. Možnou komplikáciou je, že takáto investícia, napríklad do rozvíjajúceho sa podniku, sa môže objaviť až v po niekoľkých rokoch, kedy daný podnik začne reálne existovať a hlavne produkovať.

Ak uvažujeme, že túto zmenu môžeme pozorovať v ten istý rok (Čiže v roku keď nastane nárast vládnych výdavkov narastie ich vplyvom i HDP). Ďalej predpokladáme, že celý nárast HDP je spôsobený vplyvom nárastu vládnych výdavkov.

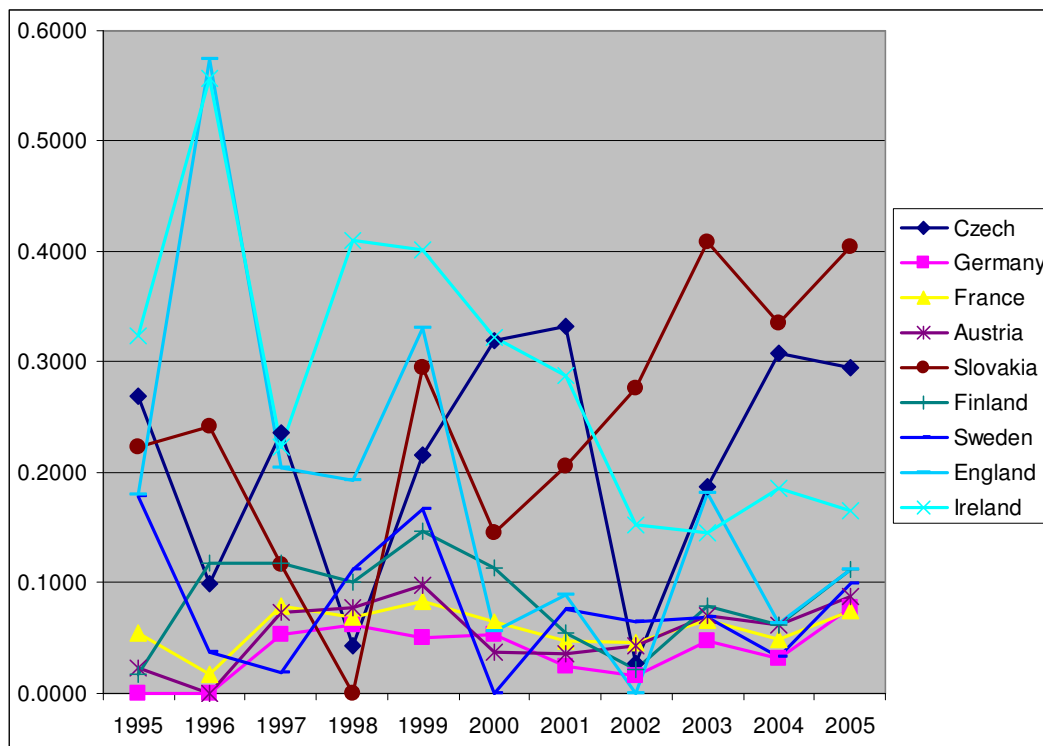
Za týchto predpokladov je pre nás významným ukazovateľom tejto závislosti premenná, ktorú budeme nazývať delta. Ak pomer vládnych výdavkov na HDP nazveme x a

$$\Delta HDP = [HDP(t+1) - HDP(t)]/HDP(t)$$

potom

$$\mathbf{delta = \Delta HDP/x.}$$

Graf delty vybraných štátov EU

Delta	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Česko	0.2692	0.0992	0.2366	0.0431	0.2156	0.3196	0.3329	0.0275	0.1865	0.3075	0.2956
Nemecko	0.0000	0.0000	0.0534	0.0612	0.0509	0.0530	0.0246	0.0160	0.0472	0.0317	0.0783
Francúzsko	0.0545	0.0177	0.0792	0.0693	0.0839	0.0653	0.0475	0.0454	0.0656	0.0495	0.0750
Slovensko	0.2224	0.2414	0.1171	0.0000	0.2952	0.1451	0.2062	0.2769	0.4090	0.3347	0.4045
Fínsko	0.0166	0.1180	0.1177	0.1011	0.1471	0.1134	0.0544	0.0222	0.0785	0.0615	0.1124
Švédsko	0.1785	0.0381	0.0193	0.1118	0.1674	0.0000	0.0762	0.0653	0.0684	0.0337	0.0998
Spoj. Kráľ.	0.1792	0.5738	0.2036	0.1934	0.3316	0.0564	0.0899	0.0000	0.1806	0.0633	0.1126
Írsko	0.3244	0.5565	0.2231	0.4102	0.4015	0.3225	0.2871	0.1526	0.1456	0.1857	0.1652

Korelácia podielu vládných výdavkov na HDP a rastu HDP

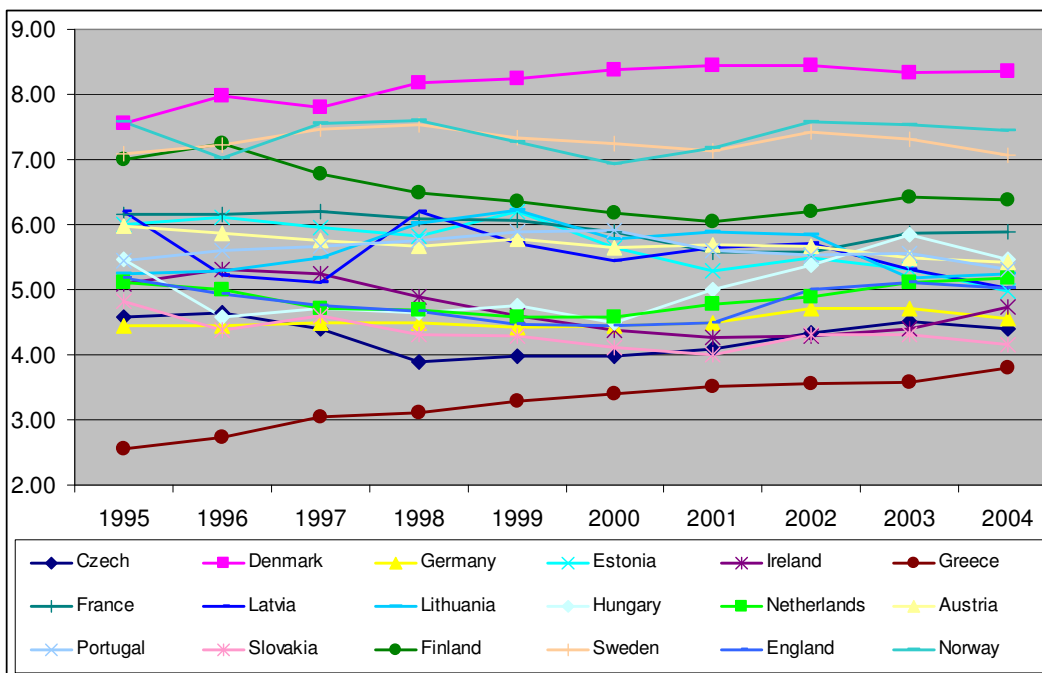
Česko	Nemecko	Estónsko	Írsko	Francúzsko	Holandsko
0.2435	0.5832	0.4500	0.5664	0.1242	0.4132
Portugalsko	Slovensko	Fínsko	Švédsko	Spoj. Kráľ.	
0.6148	0.3285	0.1140	0.4285	0.0881	

Výsledná priemerná korelácia je 35,94%. Táto korelácia nie je nijak zvlášť vysoká, zaujímavejšia hodnota by bola nad 50%.

4.1 Vládne výdavky na vzdelanie

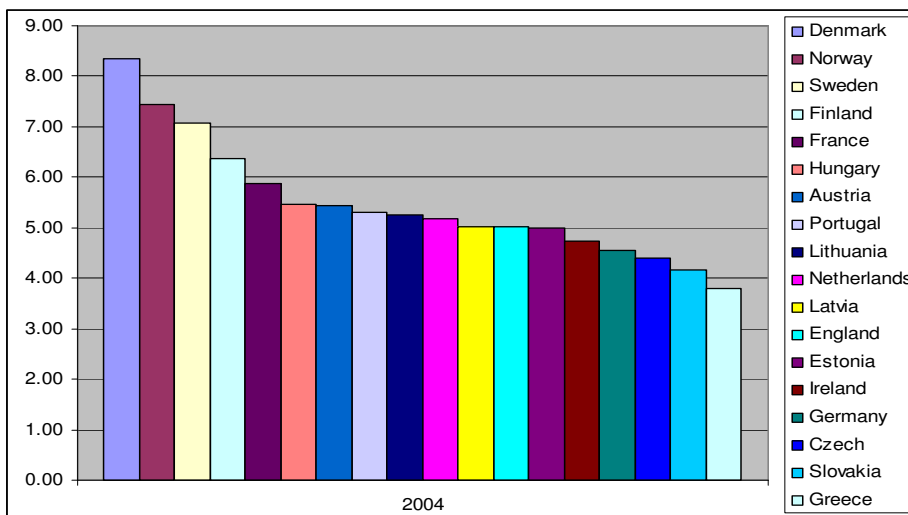
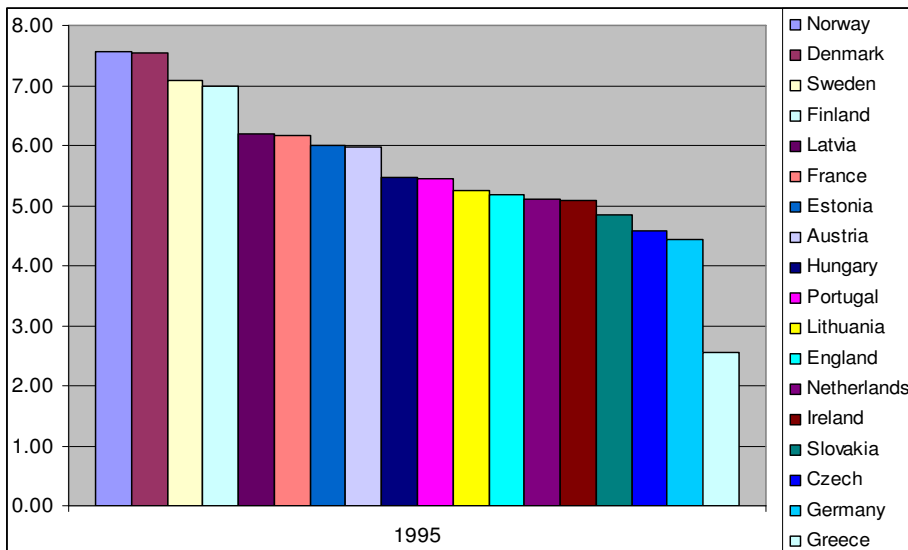
Pre hlbšiu analýzu, ktoré vládne výdavky spôsobujú rast HDP sme abstrahovali vládne výdavky na vzdelanie. Pod pojmom vzdelanie budeme rozumieť vzdelávanie nie len na školách, či už základných, stredných a vysokých ale takzvané celoživotné vzdelávanie obyvateľstva. Budeme brať do úvahy aj investície štátu do rekvalifikačných kurzov a poškolské vzdelávanie, doplňujúce kurzy atď.

Percentuálny podiel vládných výdavkov na vzdelanie k HDP vybraných štátov EÚ

Ako možno vidieť z grafu, najväčší podiel má Dánsko, Nórsko, Švédsko a Fínsko. V dolnej časti grafu sa nachádza Grécko, Česká republika a Slovensko. Avšak podiel vládných výdavkov na HDP sa zdá ustálený na pevnej, alebo len mierne plávajúcej, percentuálnej výške. Pomerne pevná percentuálna hodnota môže byť zavádzajúce bez znalosti výšky HDP. Ak je HDP dosť vysoké a prípadne aj rastie. Rastie s ním aj objem vládných výdavkov i keď percento zostáva rovnaké.

Pre lepšie porovnanie podielu vládnych výdavkov na vzdelanie na HDP, grafy v rokoch 1995 a 2004

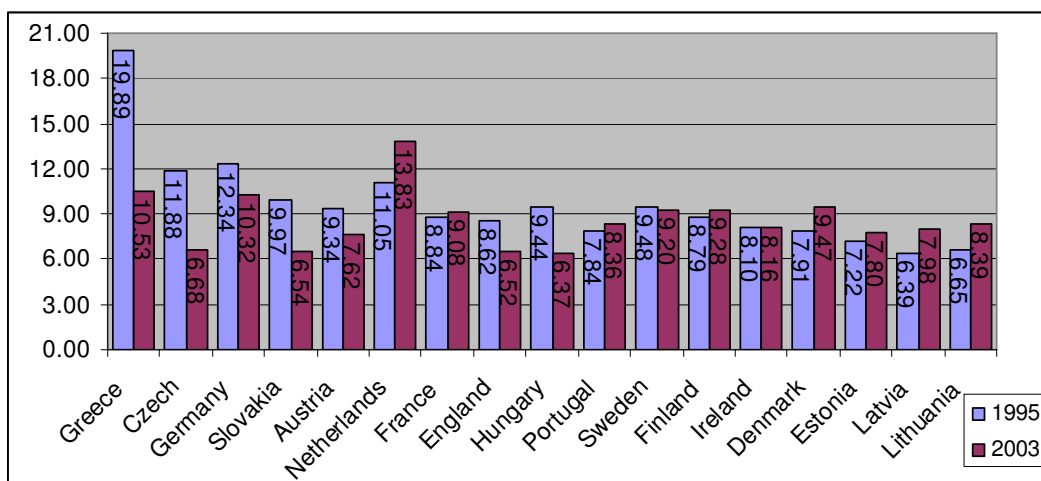
Čo sa zmenilo, možno nie je na prvý pohľad zrejmé, väčšina krajín si zachovala tú istú tendenciu. Zaujímavé je, že Lotyšsko a Maďarsko majú rovnakú percentuálnu hodnotu v roku 1995 i v roku 2004.

Ak zoberieme krajiny zľava, potom napríklad:

- Nórsko a Dánsko si vymenili pozície na čele grafu
- Litva a Estónsko sa zosunuli z popredných miest do stredu grafu
- Slovensko kleslo o 0,7% na druhú pozíciu od konca

Graf Podielu vládných výdavkov na vzdelanie na celkových vládných výdavkoch v rokoch 1995 a 2003

Na grafe je badateľný pokles podielu vládných výdavkov na vzdelanie na celkových vládných výdavkoch Slovenska. V Holandsku však vidno nárast tohto podielu.

Koreláciu medzi rastom HDP a podielu vládných výdavkov na HDP naznačuje nasledujúca tabuľka.

Česko	Dánsko	Nemecko	Estónsko	Írsko	Grécko
0.0075	0.4415	0.0241	0.1211	0.7962	0.1718
Francúzsko	Lotyšsko	Litva	Maďarsko	Holandsko	Rakúsko
0.6625	0.5679	0.2910	0.7006	0.2274	0.1954
Portugalsko	Slovensko	Fínsko	Švédsko	Spojené Kráľovstvo	
0.3275	0.2761	0.5669	0.2844	0.1224	

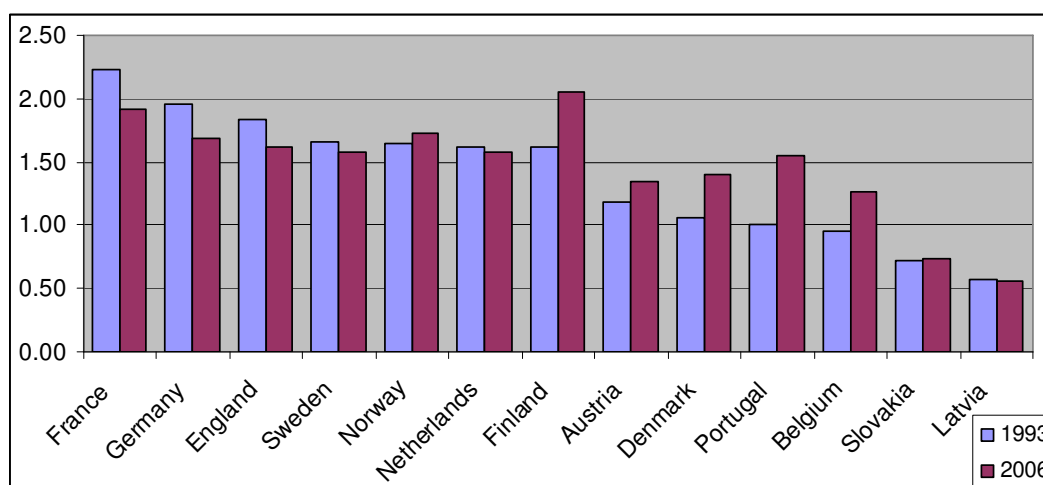
Ako môžeme vidieť, každý štát má inú hodnotu korelácie medzi rastom HDP a vládnymi výdavkami. To nás len utvrdzuje v tom, že nie je každý štát rovnaký. Nie v každom štáte úzko súvisí rast investícií do vzdelávania s rastom HDP. Avšak nikde nie je povedané, že ak štát investuje menej vládných výdavkov do vzdelávania, tak ho má menej kvalitné. Môžu existovať firemné dotácie do poškolského vzdelávania, prípadne súkromné školy (nie v každom štáte sú dotované vládou). Naopak štát s vysokými výdavkami na vzdelanie, ho môže mať menej kvalitné (preto sú nutné vyššie výdavky na jeho nápravu).

4.2 Vládne výdavky na vedu a výskum

Druhým možnosťou, ktorá môže spôsobovať rast HDP sú výdavky na vedu a výskum. Vývojom možno zdokonaľiť procesy, nahradiť niektoré práce, ktoré sú doteraz vykonávané ľuďmi. Spolu so zdokonaľovaním vzdelávania je to ideálna kombinácia k rastu hospodárstva. Avšak ako vieme nič nie je dokonalé a tak ani táto teória nemusí byť určujúca pre každý štát.

Nasledujúci graf zobrazuje percentuálny podiel vládnych výdavkov na vedu a výskum na HDP. Štáty sú zoradené podľa percentuálneho podielu v roku 1993

Percentuálny podiel výdavkov na HDP

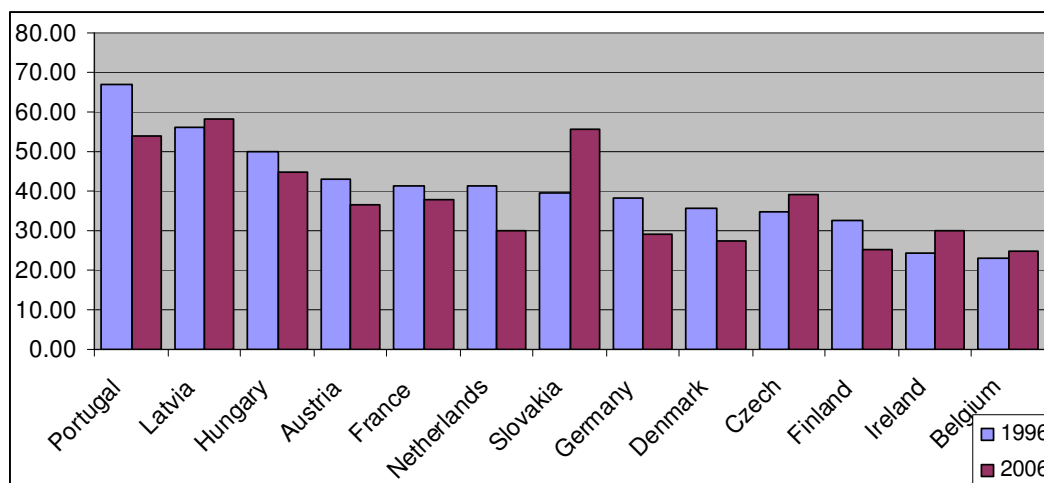
presné číselné hodnoty:

	Francúzsko	Nemecko	Spojené kráľovstvo	Švédsko	Nórsko	Holandsko	Fínsko
1993	2.23	1.96	1.83	1.66	1.65	1.62	1.62
2006	1.91	1.69	1.62	1.57	1.72	1.57	2.05
	Rakúsko	Dánsko	Portugalsko	Belgicko	Slovensko	Lotyšsko	
1993	1.18	1.06	1.01	0.95	0.72	0.57	
2006	1.34	1.40	1.55	1.26	0.73	0.56	

Na ukážku, aký podiel na celkových dotáciách na vedu a výskum, má štát je táto tabuľka.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgicko	23.00	22.20	23.80	23.50	23.27	23.30	23.20	23.50	24.40	24.70	24.80
Dánsko	35.70	36.10	33.63	31.20	29.59	28.20	26.18	27.10	26.06	27.60	27.42
Nemecko	38.10	35.90	34.80	32.10	31.40	31.40	31.60	31.20	30.50	28.40	28.94
Francúzsko	41.50	38.80	37.30	36.90	38.70	36.90	38.30	39.00	37.00	38.20	37.87
Lotyšsko	56.10	59.00	53.10	56.20	41.50	50.00	42.70	46.40	31.20	46.00	58.20
Holandsko	41.50	39.10	37.90	35.70	34.20	35.80	37.10	36.20	32.43	31.29	30.15
Rakúsko	43.20	41.00	37.80	38.90	38.00	38.30	33.60	34.40	32.60	36.50	36.60
Portugalsko	66.90	68.20	69.10	69.70	64.80	61.00	60.50	60.10	57.50	55.20	53.70
Slovensko	39.50	34.50	45.30	47.90	42.60	41.30	44.10	50.80	57.10	57.00	55.60
Fínsko	32.80	30.90	30.00	29.20	26.20	25.50	26.10	25.70	26.30	25.70	25.10

Graf pre porovnanie roku 1996 a roku 2006

Z grafu je badateľné, že vo väčšine zobrazených štátov, sú dotácie štátu na vedu a výskum pod 50% celkových financií. Tento pomer súvisí s rýchlim vývojom a záujmom súkromných firiem robiť vlastný výskum a získavať z toho financie, patenty atď. Z toho vyplýva, že vládne výdavky do tohto sektoru už nie sú až tak potrebné. Výskum financovaný štátom sa robí prevažne už len na školách. Na Slovensku je štátom financovaná ešte Slovenská akadémia vied. Ako môžeme pozorovať z grafu, Slovensko má spolu s Lotyšskom najväčší pomer vládnych výdavkoch na celkových výdavkoch na vedu a výskum.

Záver

Uviedli sme dva extrémny politicko-ekonomických foriem riadenia štátu. No najbežnejšie a pravdepodobne aj najoptimálnejším usporiadaním ekonomických vzťahov v krajinách je zmiešaná ekonomika (mixed economy). Časť rozhodnutí o tom, čo vyrábať, ako a pre koho je prijímaná výlučne podnikateľmi (t.j. trhom), no určité rozhodnutia na základe celospoločenského konsenzu vykonáva verejná vláda, a to na všetkých úrovniach verejnej správy. Práve preto je istý objem zdrojov alokovaný výlučne cez trhové sily ponuky a dopytu a časť cez systém plánovania na úrovni verejnej vlády.

Základný rozdiel medzi väčšinou ekonomík súčasného sveta spočíva práve v odlišnom pomere veľkostí súkromného a verejného sektora, teda rozsahu pôsobenia „neviditeľnej ruky trhu“ a „viditeľnej ruky úradníka“³⁰. Inými slovami v rôznej miere zasahovania verejnej vlády do spoločensko-ekonomických vzťahov v tej ktorej krajine. Takýto nejednotný prístup v hľadaní odpovedí na otázky, čo je ešte verejný záujem a čo už výlučne súkromný, je výsledkom vplyvu celého komplexu spoločensko-ekonomických faktorov, rozličných tradícií a kultúr v príslušnej krajine. V konečnom dôsledku sa o ňom rozhoduje spoločenskou voľbou v spoločensko-politickom procese.

Sociálne zamerané štáty sú napríklad: Švédsko, Taliansko, Francúzsko, Nemecko a Belgicko. Fínsko zaznamenalo zlom v 90tych rokoch. Dánsko má vysoký hospodársky rast a zároveň vysoké sociálne transfery. Typickým liberálnym štátom je Veľká Británia

Optimálnou mierou vládnych výdavkov môžeme nazvať hodnotu, ktorou štát(vláda) neobmedzuje ekonomiku v jej vývoji. Z hľadiska príliš malých vládnych výdavkov → hodnota vládnych výdavkov, pri ktorej štát nepodporuje dostatočnou mierou prílev nových investícií do ekonomiky, a tým pádom sa ekonomika nerozvíja. Z hľadiska príliš vysokých vládnych výdavkov → veľmi vysokými výdavkami môže štát obmedzovať samostatnosť ekonomiky a spôsobovať jej prílišnú závislosť od týchto dotácií. Moderný štát blahobytu zabezpečuje záchranú sieť iba pre tých, ktorí sú dočasne alebo trvalo neschopní zabezpečiť si primerané dôchodky vlastnými silami. Dotácie by sa mali poskytovať len v takom rozsahu, ktorý netlmí motivačné mechanizmy a korešponduje s kritériami ekonomickej racionality (človek sa má racionálne rozhodnúť, že bude

---

³⁰ Politika organizovanej občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov.

pracovať, lebo z toho má väčší blahobyť ako keby nepracoval), inak existuje možnosť zneužívania.

Čo sa týka výdavkov na vzdelanie, vedu a výskum neexistuje pravidlo vyššie vládne výdavky do týchto sektorov = vyšší hospodársky rast a teda rast HDP. Nižšie vládne výdavky môžu vykryť výdavky súkromného sektora. Samozrejme logické by malo byť, že ak bude vyššia vzdelanosť presnejšie odbornosť (ako sa hovorí titul ešte nič neznamená), bude možnosť vyššieho hospodárskeho rastu.

Z výsledkov pozorovaní vidieť, že vládne výdavky tvoria maximálne polovicu z výdavkov na vedu a výskum. V prípade Slovenska je to ako u jednej z mála krajín niečo viac ako 50%. Väčšina krajín má skôr klesajúcu tendenciu, čo sa týka vládnych výdavkov na vedu a výskum.

Analýzou môžeme definitívne spochybnit' politiku typu: „one size fits all”, keďže rovnaká politika resp. alokácia vládnych výdavkov nemôže vyhovovať všetkým krajinám, pretože neberie do úvahy rozličné okolnosti v jednotlivých ekonomikách a rozdielny dopad na ekonomiku.

Použitá literatúra

- [1] Sivák, R. a kolektív(2007): Verejné financie, Bratislava, vydavateľstvo Iura Edition
- [2] Hontyová K. (2000): Štátny rozpočet, mena a medzinárodné ekonomické vzťahy, Bratislava, vydavateľstvo Iura Edition
- [3] Horniaková, L.- Maruchnič, J. (2006): Verejné financie a úvod do meny, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
- [4] Rozborilová, D., (2002): Teórie spotreby, úspor, investícií a vládnych výdavkov, Bratislava, vydavateľstvo Iura Edition
- [5] Felder, B. – Homburg, S. (1995): Makroekonomika a nová makroekonomika, Bratislava, Vydavateľstvo ELITA, ekonomická literárna agentúra
- [6] Medveď, J. – Nemeč, J. a kolektív (2007): Základy verejných financií, Bratislava, Vydavateľstvo SPRINT – vfra
- [7] Páleník, V. – Šikulová, I. (2007): Rozširovanie menovej únie, Ekonomický ústav SAV v Bratislave, Working Papers

Internetové zdroje

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

<http://ekonomika.etrend.sk>

<http://www.europskaunia.sk>

<http://www.euractiv.sk>

Prílohy – Tabuľky

Reálne HDP v trhových cenách na obyvateľa

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU27	166.19	169.60	173.68	177.99	183.69	190.05	192.95	194.98	197.10	200.84	203.64	208.84
EU15	204.52	206.90	211.31	217.55	223.25	231.00	234.89	236.03	237.48	241.38	244.45	250.28
Česká republika		59.10	56.83	56.41	55.87	60.02	64.85	72.37	72.61	75.62	86.36	96.17
Nemecko	238.44	236.24	232.52	237.23	243.36	251.00	253.95	253.29	252.29	255.24	257.15	265.10
Estónsko	33.00	34.30	36.77	40.07	39.70	44.02	48.47	52.16	56.03	61.06	67.23	74.78
Írsko			230.45	232.52	255.34	275.14	287.07	300.72	307.90	316.13	327.17	337.92
Francúzsko	212.07	214.99	215.00	222.17	230.28	237.00	240.25	240.36	241.60	246.13	248.24	252.56
Holandsko	232.45	235.03	236.56	242.65	254.10	262.93	265.46	263.92	263.74	268.92	272.13	279.85
Portugalsko	102.29	105.41	108.17	110.67	115.43	120.00	121.59	121.52	119.63	120.33	120.75	122.53
Slovensko	38.26	40.71	43.20	43.44	39.39	41.00	41.91	44.03	47.03	51.82	57.06	64.00
Fínsko	212.58	215.69	227.59	234.38	245.05	256.77	262.84	266.22	270.07	278.67	286.88	298.28
Švédsko	234.86	254.11	256.79	255.54	270.35	296.00	273.35	279.01	282.53	291.52	293.53	306.11
Spojené kráľovstvo	169.83	177.24	214.78	226.77	239.11	267.00	267.06	268.56	249.54	262.18	263.22	269.17

Parita kúpnej sily

PPP	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 27	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
EU 15	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.05	1.05	1.06	1.06	1.06	1.06
Česko	13.18	14.08	14.86	16.21	16.34	16.35	16.56	16.76	16.60	16.96	17.02	17.01
Nemecko	1.20	1.17	1.16	1.15	1.13	1.11	1.11	1.10	1.09	1.06	1.06	1.05
Estónsko	5.66	6.82	7.33	7.84	8.03	8.19	8.69	8.74	8.90	9.02	9.24	9.57
Írsko	0.98	0.98	1.00	1.03	1.07	1.11	1.16	1.17	1.20	1.19	1.21	1.20
Francúzsko	1.18	1.16	1.14	1.13	1.11	1.08	1.07	1.06	1.11	1.12	1.09	1.09
Holandsko	1.09	1.07	1.06	1.06	1.05	1.03	1.06	1.06	1.10	1.08	1.06	1.06
Portugalsko	0.77	0.78	0.79	0.81	0.81	0.80	0.82	0.83	0.84	0.85	0.84	0.84
Slovensko	15.53	15.74	16.02	16.54	17.43	18.22	18.30	18.61	19.78	20.48	20.33	20.53
Fínsko	1.19	1.18	1.17	1.17	1.16	1.14	1.18	1.17	1.20	1.16	1.16	1.15
Švédsko	11.15	10.90	10.88	10.94	10.74	10.51	10.89	10.94	11.04	10.81	10.93	10.89
Spojené Kráľovstvo	0.76	0.76	0.74	0.75	0.75	0.73	0.73	0.73	0.76	0.75	0.77	0.78

HDP v parite kúpnej sily

HDP(PPP)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 27	166.19	169.60	173.68	177.99	183.69	190.05	192.95	194.98	197.10	200.84	203.64	208.84
EU 15	192.09	194.35	198.96	205.41	210.58	218.70	222.92	223.77	224.23	227.68	231.55	237.11
Česko		4.20	3.82	3.48	3.42	3.67	3.92	4.32	4.37	4.46	5.07	5.65
Nemecko	199.22	201.91	200.86	205.70	216.00	225.68	228.23	229.81	232.42	239.84	243.70	252.57
Estónsko	5.83	5.03	5.02	5.11	4.95	5.37	5.58	5.97	6.30	6.77	7.28	7.81
Írsko			230.96	225.86	237.62	248.69	248.24	256.00	256.63	264.74	270.58	281.62
Francúzsko	179.35	184.56	188.78	196.81	207.59	219.42	224.60	226.98	217.76	220.60	227.62	232.49
Holandsko	213.34	219.43	222.33	229.47	242.41	256.11	251.52	250.06	240.50	249.22	256.26	262.98
Portugalsko	132.45	135.48	137.68	136.82	143.37	149.11	147.97	146.66	143.23	141.57	144.38	146.43
Slovensko	2.46	2.59	2.70	2.63	2.26	2.25	2.29	2.37	2.38	2.53	2.81	3.12
Fínsko	178.70	182.35	195.18	200.21	211.44	224.39	223.11	226.77	225.91	240.73	246.75	258.79
Švédsko	21.06	23.31	23.61	23.37	25.17	28.17	25.11	25.50	25.58	26.97	26.86	28.11
Spojené Kráľovstvo	222.79	234.50	289.35	301.16	317.02	365.00	365.93	365.68	329.13	349.21	343.13	347.12

HDP v štandarde kúpnej sily

HDP(PPS)	1996	2006
Luxemburgsko	222.0	279.7
Nemecko	127.6	114.4
Holandsko	125.3	130.8
Švédsko	125.3	124.8
EU 15	115.6	112.1
Francúzsko	115.2	111.1
Spojené kráľovstvo	114.0	118.1
Írsko	108.4	145.7
Fínsko	106.7	117.2
EU 27	100.0	100.0
Česko	75.5	78.8
Portugalsko	75.4	74.6
Slovensko	49.9	63.8
Estónsko	38.1	68.5

Vládne výdavky očistené o infláciu

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česko	3107.37	2529.36	2449.21	2453.26	2406.03	2503.20	2891.70	3455.29	3574.50	3623.82	4024.98	4348.59
Nemecko	13676.77	12065.78	11539.91	11667.51	11952.92	11320.40	11990.57	12109.15	12198.11	11893.93	11797.75	11620.79
Estónsko	1296.90	1370.74	1408.00	1501.94	1687.84	1621.60	1683.89	1866.27	2013.00	2123.62	2366.90	2662.31
Írsko	6646.71	6994.23	7885.51	7875.70	8653.51	8681.60	9752.94	10297.63	10381.80	10774.43	11346.66	11657.83
Francúzsko	11729.42	11830.11	11717.88	11812.65	12129.17	12250.90	12398.68	12762.74	12949.85	13055.39	13298.38	13466.95
Holandsko	12866.21	11346.22	11027.64	11152.07	11499.04	11594.80	12066.07	12220.17	12440.68	12324.38	12298.72	12953.18
Portugalsko	4157.55	4385.79	4460.55	4580.75	4979.36	5157.60	5352.77	5348.31	5410.30	5583.39	5775.50	5651.36
Slovensko	1998.87	2339.03	2270.69	2089.84	1881.67	2067.30	1791.15	1938.23	1805.29	1825.27	2025.58	2200.99
Fínsko	13013.95	12681.31	12571.69	12373.71	12599.70	12348.70	12538.19	12901.88	13219.37	13792.48	14148.28	14304.35
Švédsko	15395.52	16509.09	16007.77	15467.37	16335.67	16887.50	15298.84	16060.01	16363.63	16427.67	16529.54	16908.87
Spojené Kráľovstvo	7210.74	7326.63	8642.18	8960.88	9415.74	10631.50	10993.52	11539.12	11191.85	12018.23	12419.30	12833.94

Podiel vládnych výdavkov na HDP

	Česko	Nemecko	Estónsko	Írsko	Francúzsko	Holandsko	Portugalsko	Slovensko	Finsko	Švédsko	Spojené Kráľovstvo
1995	54.35	54.83	43.27	41.24	54.47	56.53	42.65	48.18	61.42	67.12	44.64
1996	42.90	49.23	41.77	39.06	54.46	49.47	43.73	53.45	59.90	64.89	43.03
1997	43.13	48.44	39.24	36.59	54.13	47.45	42.53	48.79	56.13	62.54	41.33
1998	43.00	48.03	39.02	34.50	52.69	46.71	42.04	45.57	52.51	60.33	40.13
1999	42.17	48.08	42.68	33.96	52.50	46.08	43.29	47.04	51.42	59.97	39.62
2000	41.72	45.10	36.85	31.57	51.69	44.09	42.98	50.42	48.24	57.05	39.82
2001	44.18	47.49	34.80	33.33	51.51	45.37	44.28	44.09	47.67	56.67	40.74
2002	46.56	48.07	35.63	33.55	52.71	46.22	44.13	45.15	48.75	58.06	41.76
2003	47.51	48.53	34.67	33.45	53.36	47.09	45.41	40.75	50.04	58.28	42.91
2004	45.38	47.11	33.91	33.84	53.16	46.06	46.59	37.94	50.28	56.83	43.28
2005	44.87	46.93	33.52	34.23	53.75	45.16	47.78	38.30	50.42	56.55	44.41
2006	43.63	45.40	33.18	34.16	53.30	46.11	46.22	37.46	48.86	55.56	44.68